

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (37-шығарылым) бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2012 жылғы 14 тамыздағы № 323-ө-м Бұйрығы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2012 жылы 3 қыркүйекте № 7893 тіркелді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 16 қаңтардағы № 13 бұйрығымен

Ескерту. Күші жойылды – ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 16.01.2020 № 13 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 125-бабына сәйкес жұмыстардың белгілі бір түрлерінің күрделілігін белгілеу, жұмысшыларға біліктілік разрядтарын беру және кәсіптерінің дұрыс атауларын айқындау мақсатында **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (37-шығарылым) бекітілсін.

2. Еңбек және әлеуметтік әріптестік департаменті (А.Ә. Сарбасов) осы бұйрықтың заңнамада белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін және ресми жариялануын қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрі Б.Б. Нұрымбетовке жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Министр

Г. Әбдіқалықова

Қазақстан Республикасы
Еңбек және халықты
әлеуметтік қорғау министрінің
2012 жылғы 14 тамыздағы
№ 323-ө-м бұйрығымен бекітілді

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (37-шығарылым)

1-бөлім. Жалпы ережелер

1. Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (бұдан әрі - БТБА) (37-шығарылымы) "Ағаш дайындау өндірісінің жалпы кәсіптері", "Ағаш дайындау жұмыстары", "Ағаш ағызу", "Ағаш шырынын ағызу", "Қамыс дайындау және өңдеу" бөлімдерінен тұрады.

2. Бұл шығарылымның шығуы өндіріс технологиясына енген өзгерістер, өндірістегі ғылыми-техникалық прогрестің ролінің артуымен, жұмысшылардың біліктілігінің, арнайы және дайындықтарының, сапа, ішкі және сыртқы нарықтағы өнімнің бәсекеге қабілеті деңгейіне қойылатын талаптардың өсуімен, еңбекті қорғауымен байланысты.

3. Жұмыс разрядтары еңбек жағдайы ескерілмей (еңбектің күрделілік деңгейіне әсер етуші және орындаушының біліктілігіне қойылатын талаптарды арттырушы айрықша жағдайларды қоспағанда), олардың күрделілігіне бойынша белгіленді. Әр кәсіп бойынша тарифтік-біліктілік сипаттаманың екі бөлімі бар. "Жұмыс сипаттамасы" бөлімі жұмысшы орындай білуге тиіс жұмыстардың суреттемесін қамтиды. "Білуге тиіс" бөлімінде арнаулы білімге, сондай-ақ ережелерді, нұсқаулықтар мен басшы материалдарды, жұмысшы қолдануға тиісті әдістер мен құралдарды білуіне қатысты жұмысшыға қойылатын негізгі талаптар қамтылған.

4. Тарифтік-біліктілік сипаттамасында жұмысшы кәсібінің осы разрядына анағұрлым тән жұмыстардың тізбесі келтіріледі. Бұл тізбе жұмысшы орындай алатын және орындауға тиісті жұмыстардың барлығын қамти алмайды. Жұмыс беруші қажетті жағдайда, жұмыс ерекшелігін ескере отырып, тиісті разряд жұмысшылары кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамаларында қамтылған жұмыстарға сәйкес келетін жұмыстардың қосымша тізбесін әзірлей алады.

5. "Жұмыс сипаттамасы" бөлімінде көзделген жұмыстармен қатар, жұмысшы ауысымды қабылдау және тапсыру, жұмыс орнын, айлабұйымдарды, құралдарды жинастыру, сондай-ақ оларды тиісінше ұстау, белгіленген техникалық құжаттаманы жүргізу жөніндегі жұмыстарды орындауға тиіс.

6. "Білуге тиіс" бөлімінде қамтылған теориялық және практикалық білімдермен қатар, жұмысшы: еңбекті қорғау, өндірістік санитария мен өртке қарсы қауіпсіздік жөніндегі ереже мен нормаларды; жеке қорғану құралдарын пайдалану ережесін; орындалатын жұмыс (қызмет) сапасына қойылатын талаптарды; жарамсыздықтың түрлері мен оның алдын алу және жоюдың тәсілдерін; өндірістік дабылдатқышты; жұмыс орнында еңбекті ұтымды ұйымдастыру жөніндегі талаптарды білуге тиіс.

7. Біліктілігі анағұрлым жоғары жұмысшы өзінің тарифтік-біліктілік сипаттамасында санамаланған жұмыстармен қатар, біліктілігі анағұрлым төмен жұмысшылардың тарифтік-біліктілік сипаттамасында көзделген жұмыстарды

орындай білуге, сондай-ақ осы кәсіптегі разряды төмен жұмысшыларға басшылық жасай білуге тиіс. Осыған байланысты, анағұрлым төмен разряд кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамасында келтірілген жұмыстар, анағұрлым жоғары тарифтік-біліктілік сипаттамасында, әдетте келтірілмейді.

9. Қызметкердің еңбек қызметін растайтын құжаттарды толтырған кезде, сондай-ақ тарифтік разряды өзгерген кезде, оның кәсібінің атауы БТБА-ға сәйкес жазылады.

10. Қолданылуға ыңғайлы болу мақсатында, БТБА-да алфавиттік көрсеткіш (1-қосымша) көзделген, онда жұмысшылар кәсіптерінің атауы, разрядтардың диапазондары және беттердің нөмірленуі қарастырылған.

11. 2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымдары және бөлімдері бойынша олардың атауларын көрсете отырып, осы бөлімде көзделген жұмысшы кәсіптері атауларының тізбесі "Ағаш дайындау өндірісінің жалпы көрсеткіштері" бөліміне сәйкес 2-қосымшада келтірілген.

12. 2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымдары және бөлімдері бойынша олардың атауларын көрсете отырып, осы бөлімде көзделген жұмысшы кәсіптері атауларының тізбесі "Ағаш дайындау жұмыстары" бөліміне сәйкес 3-қосымшада келтірілген.

13. 2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымдары және бөлімдері бойынша олардың атауларын көрсете отырып, осы бөлімде көзделген жұмысшы кәсіптері атауларының тізбесі "Ағаш ағызу" бөліміне сәйкес 4-қосымшада келтірілген.

14. 2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымдары және бөлімдері бойынша олардың атауларын көрсете отырып, осы бөлімде көзделген жұмысшы кәсіптері атауларының тізбесі "Ағаштың шырынын ағызу" бөліміне сәйкес 5-қосымшада келтірілген.

15. 2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымдары және бөлімдері бойынша олардың атауларын көрсете отырып, осы бөлімде көзделген жұмысшы кәсіптері атауларының тізбесі "Қамыс даярлау және өңдеу" бөліміне сәйкес 6-қосымшада келтірілген.

2-бөлім. Ағаш дайындау өндірісінің жалпы кәсіптері

1. Аңшы

Параграф 1. Аңшы, 3-разряд

16. Жұмыс сипаттамасы:

бекітіп берілген обходта, қорықта, аңшы шаруашылығында, өндірістік учаскелерде жабайы жануарлар мен орман егістіктерін браконьерлерден қорғау; азық дайындау;

аңшылық етуге және балық аулауға құқық беретін құжаттарды тексеру, жайылымдардағы жабайы аң мен құстың жылжуын бақылау, қоректендіру алаңшықтарын, аншлагтарды тиісті күйде ұстау; жабайы жануарларды есепке алу;

ағаш отынын дайындау, мал жаю, шөп шабу және орманды пайдаланудың өзге де жанама түрлеріне құқық беретін құжаттарды тексеру, белгіленген ережелердің орындалуын бақылау;

ормандағы өрт сөндіру жұмыстарына қатысу;

ағаш кесуге, шөп шабуға, мал жаюға және орманды пайдаланудың өзге де түрлеріне арналған жерлерді бөлу, орман өсіруді жоспарлау жүргізу кезде жерде шекаралар, меже белгілерін, кварталдық тоғай жолдарын, визирлерді және тағы басқа белгілеу;

ағаш кесетін жерлерді бөлу және таксациялау, ағаш кесілетін жерлерді, дайындалған ағаш материалдарын, орман егістіктерін, сөл ағызу жерлерін, орындалған орман жұмыстарын куәландыру;

тіркелген обходы, қорығы, аңшылық шаруашылығы, өндірістік учаскесі шегінде аңшыларды тіркеу;

аңшылық етудің ережелері мен мерзімдерін және орман тәртібін бұзғандарға қатысты хаттама әзірлеу;

орманды заңсыз шабу, мал жаю және орманды пайдаланудың өзге де заңсыз түрлерін доғарту жөніндегі шараларды қолдану;

көпірлердің, өрт бақылау мұнарасын, телефон желісін, шектегіш белгілерін, орман өсіру жоспарланған және орман шаруашылығы белгілерін дұрыс күйде ұстау, обходта зиянды жәндіктердің ошақтары, ағаштардың ауруы, ағаштардың жел мен дауылдан құлауы, сүрек діңнің кебуі және орман шаруашылығына зиян келтіру мүмкін өзге де құбылыстар анықталғаны жөнінде орман мекемесіне дер кезінде хабарлау.

17. Білуі тиіс:

басқаруға берілген обходының, қорығының, орман шаруашылығының, өндірістік учаскенің шекараларын;

аңшылық ету ережелерін;

орманды дұрыс пайдалану және орман шаруашылығын жүргізу жөніндегі нұсқаулықтарды, бұйрықтарды, үкімдерді;

орман егу және оман отырғызу, орман өсімдіктерін күту, орман тұқымдарын және ормандық тұқым материалдарын дайындау жөніндегі жұмыстардың ұйымдастырылуын және технологиясын;

ормандағы өрт қауіпсіздігі ережелерін және өрт сөндірудің практикалық әдістерін;

аңшылық ету кезіндегі қауіпсіздік техникасы ережелерін;

орман шаруашылығындағы агротехника мен жұмыстар технологиясын.

Параграф 2. Аңшы, 4-разряд

18. Жұмыс сипаттамасы:

бекітіліп берген обходында, қорығында, аңшы шаруашылығында, өндірістік учаскелерінде жабайы жануарлар мен орман егістіктерін браконьерлерден қорғау ;

азық дайындау;

фенологиялық күнделікке күнделікті жазулар енгізу; аңшылық етуге және балық аулауға құқық беретін құжаттарды тексеру, ормандағы жабайы аң мен құстың жылжуын бақылау, қоректендіру алаңшықтарын, аншлағтарды тиісті күйде ұстау; жабайы жануарларды есепке алу;

ағаш отынын дайындау, мал жаю, шөп шабу және орманды пайдаланудың өзге де жанама түрлеріне құқық беретін құжаттарды тексеру, белгіленген ережелердің орындалуын бақылау;

ормандағы өрт сөндіру жұмыстарына қатысу;

орман шаруашылығы мен орман өсімдіктерімен жұмыс жүргізу; ағаш кесуге, шөп шабуға, мал жаюға және орманды пайдаланудың өзге де түрлеріне арналған жерлерді бөлу, орман өсіруді жоспарлау жүргізу кезде жерде шекаралар, меже белгілерін, кварталдық тоғай жолдарын, визирлерді және тағы басқа белгілеу;

ағаш кесетін жерлерді бөлу және таксациялау, ағаш кесілетін жерлерді, дайындалған ағаш материалдарын, орман егістіктерін, сөл ағызу жерлерін, орындалған орман жұмыстарын куәландыру;

бекітілген обходы, қорығы, аңшылық шаруашылығы, өндірістік учаскесі шегінде аңшыларды тіркеу;

аңшылар мен жергілікті халық арасында аңшылық жөніндегі заңдар, орманды қорғау мәселелері бойынша түсіндіру жұмысын жүргізу; орманды заңсыз шабу, мал жаю және орманды пайдаланудың өзге де заңсыз түрлерін доғарту жөнінде шаралар қолдану;

көпірлердің, өрт бақылау мұнарасын, телефон желісін, шектегіш белгілерін, орман өсіру жоспарланған және орман шаруашылығы белгілерін дұрыс күйде ұстау, обходта зиянды жәндіктердің ошақтары, ағаштардың ауруы, ағаштардың жел мен дауылдан құлауы, сүрек діңнің кебуі және орман шаруашылығына зиян келтіру мүмкін өзге де құбылыстар анықталғаны жөнінде орман мекемесіне дер кезінде хабарлау.

19. Білуі тиіс:

өсімдіктер мен жануарлардың төлдеуін қорғау және оларды пайдалану саласындағы нормативтік құқықтық актілерді;

тапсырылған обходының, қорығының, орман шаруашылығының, өндірістік учаскенің шекараларын;

аңшылық ету ережелерін;

орманды пайдалануды және аңшылық шаруашылықты дұрыс жүргізу жөніндегі нұсқаулықтарды, бұйрықтарды, үкімдерді;

орман ету және орман отырғызу, орман өсімдіктерін күту, орман тұқымдарын және ормандық тұқым материалдарын дайындау жөніндегі жұмыстардың ұйымдастырылуын және технологиясын;

ормандағы өрт қауіпсіздігі ережелерін және өрт сөндірудің практикалық әдістерін;

орман заңдарын, аңшылық ету ережелерін бұзу үшін жауапкершіліктің нормаларын;

аңшы ит қосу және итпен қуу ережелерін;

аңшылық ету кезіндегі қауіпсіздік техникасын;

орман шаруашылық агротехникасы мен жұмыстар технологиясын.

Параграф 3. Аңшы, 5-разряд

20. Жұмыс сипаттамасы:

бекітілген обходында, қорығында, аңшы шаруашылығында, өндірістік учаскелерінде жабайы жануарлар мен орман егістіктерін браконьерлерден қорғау ; азық дайындау; бүкіл биотехникалық іс-шаралар кешенін жүргізу; фенологиялық күнделікке күнделікті жазулар енгізу; аңшылық етуге және балық аулауға құқық беретін құжаттарды тексеру, ормандағы жабайы аң мен құстың жылжуын бақылау, қоректендіру алаңшықтарын, аншлагтарды тиісті күйде ұстау ; жабайы жануарларды есепке алу;

ағаш отынын дайындау, мал жаю, шөп шабу және орманды пайдаланудың өзге де жанама түрлеріне құқық беретін құжаттарды тексеру, белгіленген ережелердің орындалуын бақылайды;

ормандағы өрт сөндіру жұмыстарына қатысу;

орман шаруашылығы мен орман өсімдіктерімен жұмыс жүргізу; ағаш кесуге, шөп шабуға, мал жаюға және орманды пайдаланудың өзге де түрлеріне арналған жерлерді бөлу, орман өсіруді жоспарлау жүргізу кезде жерде шекаралар, меже белгілерін, кварталдық тоғай жолдарын, визирлерді және тағы басқа белгілеу;

ағаш кесу жерлерін бөлу және таксациялау, ағаш кесілетін жерлерді, дайындалған ағаш материалдарын, орман егістіктерін, сөл ағызу жерлерін, орындалған орман жұмыстарын куәландыру;

тіркелген обходы, қорығы, аңшылық шаруашылығы, өндірістік учаскесі шегінде аңшыларды тіркеу;

аңшылар мен жергілікті халық арасында аңшылық жөніндегі заңдар, орманды қорғау мәселелері бойынша түсіндіру жұмысын жүргізу; орманды заңсыз шабу, мал жаю және орманды пайдаланудың өзге де заңсыз түрлерін доғарту жөнінде шаралар қолдану;

көпірлердің, өрт бақылау мұнараларын, телефон желісін, шектегіш белгілерін , орман өсіру жоспарланған және орман шаруашылығы белгілерін дұрыс күйде ұстау, обходының санитарлық күйін бақылау және онда зиянды жәндіктердің ошақтары, ағаштардың ауруы, ағаштардың жел мен дауылдан құлауы, сүрек діннің кебуі және орман шаруашылығына зиян келтіру мүмкін өзге де құбылыстар анықталғаны жөнінде орман мекемесіне дер кезінде хабарлау.

21. Білуі тиіс:

өсімдіктер мен жануарлардың төлдеуін қорғау және оларды пайдалану саласындағы нормативтік құқықтық актілерді;

тапсырылған обходының, қорығының, орман шаруашылығының, өндірістік учаскенің шекараларын; аңшылық ету ережелерін;

орманды пайдалануды және аңшылық шаруашылықты дұрыс жүргізу жөніндегі нұсқаулықтарды, бұйрықтарды, үкімдерді;

орман егу және орман отырғызу, орман өсімдіктерін күту, орман тұқымдарын және ормандық тұқым материалдарын дайындау жөніндегі жұмыстардың ұйымдастырылуын және технологиясын;

ормандағы өрт қауіпсіздігі ережелерін және өрт сөндірудің практикалық әдістерін;

орман заңдарын, аңшылық ету ережелерін бұзу үшін жауапкершіліктің нормаларын;

аңшы ит қосу және итпен қуу ережелерін;

аңшылық ету кезіндегі қауіпсіздік техникасын;

орман шаруашылық агротехникасы мен жұмыстар технологиясын.

2. Орманшы

Параграф 1. Орманшы, 2-разряд

22. Жұмыс сипаттамасы:

орман дақылдарын отырғызу, плантациялар, қорықтар отырғыза бастау жөніндегі дайындық және қосалқы жұмыстары;

машина арқылы отырғызылған екпе көшеттерді қолмен жөндеу, көшеттердің дұрыс егілуін бақылау, қорықтардағы егістіктерді қолмен суару;

қазып алынған екпе көшеттерді іріктеу және уақытша отырғызу;

дайын шіліктен, өзге де материалдардан шарбақтар, механикалық қоршаулар жасау;

қорықтар мен плантацияларды қоршау, құрғату (суармалау) желілер үстінен өтпе жолдар мен көпірлер жасап орнату;

орманды қорғау жұмыстарын жүргізу кезінде дайындық жұмыстары;

орман кесетін жерді тазарту, қарағайдың қылқанын дайындау, сұрыптау, тазарту және буып – түйю;

тін мен шел қабықтан, мочалодан шикізат дайындау, шетперден сыпырғылар, бұйымдар жасау.

23. Білуі тиіс:

орман дақылдарын өндіру әдістері мен тәсілдерін;

ормантану негіздерін, ағаш шебері және балташы жұмыстарының негіздерін; көшеттерді отырғызу агротехникасын;

егіс материалдарын дайындаудың ережелері мен әдістерін;

ағаш және бұта тұқымды көшеттердің стандарттарын, отырғызу сапасына қойылатын талаптар;

егіс материалды көму ережелерін;

ағаш кесілген жерлерді тазарту ережелерін, қарағай қылқанын дайындаудың әдістері мен стандарттарын;

шикізатты дайындау ережелерін;

шетперден бұйымдар жасау технологиясын;

жұмыстарды атқарудың озық әдістері мен қауіпсіздік техникасының ережелері;

аспаптар мен оларды қолдану ережелерін.

Параграф 2. Орманшы 3-разряд

24. Жұмыс сипаттамасы:

атты және қол аспаптарын, құралдары және қажетті материалды тексеру және дайындау;

орман егістерін, қорықтар, плантациялар егуге топырақ дайындау;

орман дақылдарын, екпе көшеттерді, тікпе көшеттерді қолмен және салт атпен күту;

егістік материалды дайындау; ағаш және бұта тұқымдарын жинау, өңдеу және егуге дайындау; екпе және тікпе көшеттерді қазып алу, сұрыптау, тиеу және түсіру;

егістік және көшет материалдан қысқы уақытта сақтауға дайындау;

табиғи жағуарына көмектесу (топырақ бетіндегі қыртысты алу және топырақты қопсыту);

өрттің алдын алу жұмыстарын өткізу кезінде топырақты минерализациялау;

ұшақтарға улы химикаттарды тиеу, зиянды жәндіктермен және орман ауруларымен жүргізілетін күрес нәтижелерінің есебін жүргізу;

этномофаунаның қоныстығының тығыздығын тексеру үшін топырақты зерттеу (тұзақ шұқырларды қазып алу), қоршағыш және тұзақ арықтарын орнату, ағаштарға желім шығыршықтарын салу, ұядағы жұмыртқаларды мұнайлау, тұзақ ағаштарды тізу;

ағаштың қабықтарын, өрт сөндірушілер балтасының саптарын дайындау, себеттер тоқу;

бұталар мен өсіп тұрған ағаштардан қолмен тұқым жинау;
өсіп тұрған қылқан жапырақты ағаштардан бүршіктер жинау;
кесілген ағаштардың жемістері бар бұтақтарын дайындау;
калқа астында дайындалған бұтақтарды кептіру, бұтақтардан жемісті сілкіп түсіру немесе сындырып алу, тұқымдарды желдетіп алу, елеп алу, кептіру және ыдыстарға салу, сақтайын жерге тасымалдау;
қылқан жапырақты ағаштардың бүршіктерін кептіргіш камераларға себу;
кептіргіш камералардың пешін жағу;
аралары ашылған бүршіктерді камерадан түсіру, тұқымдарды ыдыстарға салу, тұқымды сақтауға тапсыру;
сөрелердегі сақтауға қойылған тұқымдарды қопсытып отыру;
бүршік кептіретін және тұқым сақтауға арналған қоймаларды жинау, оларды өктеу және зарарсыздандыру.

25. Білуі тиіс:

топырақтану негіздерін (топырақтың механикалық құрамын, құрылымын, топырақтың негізгі қасиеттерін), ормантану, орман, тұқым ісінің, ормандық тауартанудың, орманды қорғау жұмыстарының негіздерін;

топырақ өңдеудің және орман дақылдарын, екпе және тікпе көшеттерді күту агротехникасын, ағаш түрлерін, тұқымдардың пісу және оларды жинау уақытын;

бүршіктерді өңдеу тәртібін, тұқымдарды сақтау ережелерін, көшет материалдарын, жемістерді, бүршіктерді, емен жаңғақтарын, тұқымдарды, дайындау агротехникасын, оларды сорттау;

сақтау және олардың стандарттарын;

бүршіктерді кептірудің температуралық режимін;

ағаш материалдарының техникалық шарттары мен стандарттарын;

орман жұмыстарын орындау, аттарды күту ережелерін, түрлі құралдары, аспаптарды және құрылғыларды пайдалануды, жұмыстарды атқару барысындағы қауіпсіздік техникасын.

Параграф 3. Орманшы, 4-разряд

26. Жұмыс сипаттамасы:

тіркегіш құралдары, аспаптарды және құрылғыларды тексеру және жұмысқа әзірлеу, оларды жұмыс ауысымы бойы күту, егістік және көшет материалдарын дайындау;

екпе және тікпе көшеттерді, калемшелерді отырғызу, тұқым егу;

орман дақылдарын, екпе және тікпе көшеттерді механикалық құралдар арқылы күту;

топыраққа минералды тыңайтқыштар енгізу, ерітінділер, эмульсиялар, уланған еліктіргіштер дайындау;

екпе және тікпе көшеттерді, ағаш түрлерінің табиғи төлдерін, шөп өсімдіктерін себелеу;

жерді жырту арқылы екпе көшеттерді алу, топырақты минерализациялау, табиғи жаңартылуына қолдау жасау және ат жегілетін соқалар мен механизмдердің қолданылумен жүргізілетін жұмыстар;

ағаш кесетін жерлерді белгілеп бөлу және орманды жоспарлау жұмыстарын атқару, оның ішінде моторланған аспаптарды қолдану арқылы сынама алаңшықтардың салынуын бастау, ағаштарды есептеу, тұқым шаруашылықтарын өлшеу, визирлерді, кварталдық орман жолдарын және шекара сызықтарын қазу, тазалау және өлшеу, сәнді ағаштарды шабу жөніндегі жұмыстар кешені;

топырақ пен орман паталогияларына қатысты зерттеулер жүргізу үшін шұңқырлар дайындау.

27. Білуі тиіс:

ормантанудың, орман жоспарлаудың, топырақтанудың, орман жаңғыртудың, орман қорғаудың, орманды пайдаланудың және орман тауартанудың негіздерін;

топырақты өңдеудің, екпе және тікпе көшеттерді, қалемшелерді отырғызудың, тұқым егудің, егістіктерді және отырғызылған көшеттерді күту агротехникасын;

екпе ағаштардағы ақауларын, орман зиянкестерін және орман ауруларын, тіркегіш және аспалы трактор және ат күшімен жүретін машиналар мен құрылғылардың, моторлы аспаптардың құрылымын және қолдану ережелерін;

жұмыстар атқару барысындағы қауіпсіздік техникасын.

Параграф 4. Орманшы, 5-разряд

28. Жұмыс сипаттамасы:

ағаш отырғызатын машиналарды, ат күшімен жүретін және қол аспаптары мен құрылғыларды дайындау, жұмыс ауысымы бойы оларды техникалық күту;

жабық тамыр жүйелі көшет материалдарын өсіру жөніндегі жұмыстар кешені, екпе тікпе көшеттерін механиканы қолданып отырғызу;

қалемшелерді ұластыру, жеміс ағаш және ағаш мектептері мен плантациялардағы көзбақтау;

қорықтарды жаңбырлату қондырғылары, мотопомпалар арқылы суару;

орман өртін мотопомпалар, тракторлы, атты және қол бүріккіштердің көмегімен өшіру;

орман шабу орындарын және орман жоспарлау жерлерін бөлу жөніндегі жұмыстар кешені.

29. Білуі тиіс:

ормантану, орман жаңғырту, орман жоспарлау, топырақтану, орман қорғау, орманды пайдалану және орман тауартану негіздерін;

көшет материалдарын, оның ішінде тамыры жабық жүйелі көшеттерді өсірудің әдістерін, тәсілдерін, технологиясын, субстраттар дайындау әдістерін,

қылқан жапырақты және жапырақты ағаштар тұқымдарын ұластыру әдістері мен техникасын;

улы химикаттардың сипаттамасын, улы химикаттардың ерітінділерін, эмульсияларын дайындау ережелерін, орманды қорғау жұмыстарын өткізудің технологиясын және химиялық күрестің нәтижелерін есепке алу әдістерін;

ормандағы өртпен күресу әдістері мен тәсілдерін;

ағаш кесуді жүргізудің технологиясын;

орманды күту әдістерін, сүректің ақауларын, орман зиянкестерін және орман ауруларын анықтау әдістерін;

орман отырғызуға, аурулардан және этномозиянкестерден қорғауға арналған тіркегіш және аспалы тракторлі машиналар мен құрылғылардың;

тоғын – механикаландырылған тізбектердің құрылымын, оларды қолдану және техникалық қызмет көрсету ережелерін;

жұмыстарды атқару барысындағы қауіпсіздік техникасын.

Параграф 5. Орманшы, 6-разряд

30. Жұмыс сипаттамасы:

жұмыстар атқаруға қажетті моторлы құралдарды, аспаптарды және құрылғыларды дайындау, жұмыс ауысымы барысында оларды шамамен жөндеу және күту:

жас бұталарды механикаландырылған аспаптар арқылы күту;

моторлы қол аспаптарын қолданып орманда жеміс – жидек көшеттерін отырғызғанда шұңқырлар дайындау, орман дақылдарын өсіру және оларды арасы қашық өлшегіш материалмен отырғызу;

жарылыс арқылы өртке қарсы орлар жасағанда аммонал заряды астына шпурлар бұрғылау;

қажетсіз өсімдікпен, этномозиянкестермен және орман аурулармен күресу мақсатында моторлы қол аспаптарын қолданып орман учаскелерін, орман дақылдарын, қорықтарды химиялық заттармен өңдеу.

31. Білуі тиіс:

орман өсірушілікті;

орман қалпына келтіруді, топырақтануды, орман шаруашылық жұмыстарының механизмін;

руды, пайдаланудың техникалық ережелерін және моторландырылған құралдармен қызмет көрсетуді;

бензинді қозғалтқыштар базасындағы аэрозалды генераторларды, өндірістің технологиясы мен агротехниканың негізгі талаптарын;

орман шаруашылығының;

орман мәдениетінің;

орман қорғаудың және басқа да орман шаруашылығында орындалатын жұмыстардың үздік әдістерін;

улы химикаттар эмульсиясын;

ерітінділерді дайындау ережесін;

химиялық күрес нәтижелері әдістерінің есебін;

ыстықтай майлайтын материалдардан шығыс нормаларын, оларды үнемдеу бойынша шараларды;

техникалық қауіпсіздік, өндірістік тазалық сақтау және көрсетілген механизмдерді пайдалану кезінде өртке қарсы қорғануды және ыстық майлайтын материалдармен:

химикаттармен және жырылғыш материалдармен жұмыс жасау ережелерін.

3. Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу бақылаушысы

Параграф 1. Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу бақылаушысы

32. Жұмыс сипаттамасы:

күшіне енген мемлекеттік стандарттарға және техникалық шарттарға сай дөңгелек, жарылған, жонылған, араланған ағаш материалдарының, солқылдақ шыбықтар, осмол, ағаштар, живицалар, баррас, қара май, технологиялық жоңқа, ағаш қалдықтары, көмір, қабық, мочал, ағаш көгін, кіші ағашхимиясы өнімдерінің пайдалану мақсатын, сапасын, түрлерін, өлшемдерін, санын, көлемін анықтау және оларды белгілеу;

ағаштар мен шыбықтардың орташа көлемін анықтау;

ағаш материалдары мен басқа өнімдерді қабылдау мен тапсыру тіркеу құжатнамасын жүргізу.

33. Білуге тиіс:

бағалау негіздері мен ағаш тауартану негіздерін;

ағаш ақаулары мен тұқымын;

ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу өнімдеріне қойылатын мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттарды;

ағаш материалдарын және басқа өнімдерді тасымалдаудың негізгі шарттарын; шетелге шығарылатын және арнайы тапсырыс ағаш материалдарына қойылатын талаптарды;

ағаш өнімдері;

ағаштар пен шыбықтардың көлемін анықтайтын бақылау-өлшеу аспаптары мен кестелерді қолдану ережелерін.

Көмір, қабық, мочал, ағаш көгі, кіші ағашхимиясы өнімдерін қабылдау және тапсыруды орындағанда - 3-разряд;

Ағаштар, шыбықтар, технологиялық жоңқа, осмол, живица, баррас, қара май, жарылған, жонылған, араланған ағаш материалдарын, ағаш қалдықтарын, дөңгелек ағаш өнімдерін қабылдау және тапсыруда; ағаш материалдарын көлікке

салғанда, ағаш ағызуда іріктегенде, ағашты судан шығарғанда қабылдау және тапсыруда - 4-разряд;

Шыбық (қырқып кесу) өнімдерін қабылдағанда және тапсырғанда 5-разряд.

4. Машинист-краншы

Параграф 1. Машинист-краншы

34. Жұмыс сипаттамасы:

жүк машиналарын немесе барлық типті крандарды, тракторларға монтаждалған әр түрлі жүйелердің өзі жүретін жүктеу машиналарын тасығанда, ағаш тасу көліктеріне салғанда, ағаш тасу көліктерінен ағаш материалдарын, ағашхимия өнімдерін, осмол, томарларды түсіргенде басқару, ағаш дайындау технологиялық үрдісіне қатысу, ағашты қоймада қатарлап үю;

жүккөтеретін механизмдер мен жүк тиейтін құрылғыларды реттеу;

арқан, блок, чокер, жүккөтеру механизмдерінің және құрылғыларының беріктігін тексеру;

қолданылып жатқан механизмдер мен машиналарға техникалық қызмет көрсетулер мен жөндеу жұмыстарының барлық түріне қатысу;

қызмет көрсетіліп жатқан механизмдер, машиналар, құрылғылардың ақауларын табу және жөндеу.

35. Білуге тиіс:

жүктеу машиналары, крандардың барлық түрлері, әр түрлі жүйенің өзі жүретін жүк тиейтін машиналарының құрылымын, құрылысының ерекшеліктерін, қолдану ережелерін;

пайдалану мақсаты мен жұмыс істеу принципін;

қолданған кезде машиналар мен механизмдердің сорғылары мен қақпақтарын реттеу тәсілдерін, ағашты тасу, салу, қатарлап жинаудың тәсілдерін;

арқандарды қолданудың техникалық шарттарын, крандар мен арқандарды басқару сызбасы мен шектік жүктемесін, автомашина, тіркеу жабдығы, вагон, платформаларды жүктеу ережелерін;

қызмет көрсетіліп жатқан машиналар мен механизмдердің ақауларының шығу себептері мен оларды жөндеудің тәсілдерін.

Жүк көтеру шегі 2 тонн (бұдан әрі – т) дейін жүк машиналары мен крандардың барлық түрін басқару 4-разряд;

Жүк көтеру шегі 2-ден 5 т дейін жүк машиналары мен крандардың барлық түрін; жүк көтеру шегі 5-тен 25 т дейін тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда, ағаш жүгін және басқа да жүкті иілгіш арқан көмегімен қатарға қойғанда, салып, тасығанда - 5-разряд;

Әр түрлі жүйенің тракторларға монтаждалған, өзі жүретін жүк тиеу машиналарын, жүк көтеру шегі 5-тен 7 т дейін барлық жүк машиналары мен крандарын, әр түрлі жүк ұстағыш құралдар орнатылған, жүк көтеру шегі 25 т

асатын тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда; ағаш және ұқсас жүктерді тиеу, түсіру, қатарлап жинау, тасу жұмыстарын орындағанда; ағаш жүгін тасып, салып, түсіріп, қатарлағанда грейферлі, жүк көтеру шегі 5т дейін тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда; барлық жұмыстарды орындағанда жүк көтеру шегі 10 т асатын кабелді крандарды басқарғанда 6-разряд;

ағаш және ұқсас жүктерді тиеу, түсіру, қатарлап жинау, тасу жұмыстарын орындағанда әр түрлі жүйенің тракторларға монтаждalған, өзі жүретін жүк тиеу машиналарын, жүк көтеру шегі 7 т асатын жүк машиналары мен крандарын, грейферлі, жүк көтеру шегі 5 т асатын тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда - 7-разряд.

5. Парашютшы (десантшы) – өрт сөндіруші

Параграф 1. Парашютшы (десантшы) – өрт сөндіруші, 6-разряд

36. Жұмыс сипаттамасы:

қол аспаптары мен өрт сөндіру техникалық құралдар(өрт сөндіргіш, мотопомпа, бензинмоторлы ара, жарылғыш зат, антипирен, химикаттар) көмегімен орман өртін сөндіру;

өрт сөндірушіге бекіген парашют, түсіру құрылғысы, парашют-десанттық, жорықтық керек-жарақтар, өрт сөндірудің техникалық құралдарының жұмысқа даярлығын, жөнделуін, сақтығын қамтамасыз ету;

орман өртін сөндіруге даяр емес алаңдарға парашютпен секіру, ұшақ пен тікұшақтан түсіру құрылғылар көмегімен түсу;

көршілес авиаөртсөндіру топтарымен, ұшақ(тікұшақ) экипажымен, авиабөлімшемен радиобайланысты қамтамасыз ету;

физикалық, теориялық, іс жүзіндегі дайындықты жетілдіру, парашютпен үйрету және тәжірибе мақсатында секіру, түсіру құрылғыларын пайдаланып түсу ;

өрттің шығу деңгей жоғары уақытта орман өрті орын алмағанда және маусымаралық кезеңдерде – авиабөлімшеде кезекшілікте болу, шаруашылық-құрылыс жұмыстарын жүргізу, парашют-десанттық және жорықтық керек-жарақтарды, өрт сөндірудің техникалық жабдықтарын жөндеу;

өртке қарсы іс-шараларға, орман өрттерінің шығу себептерін анықтауға, өрттің шығуына кінәлілерді табуға қатысу.

37. Білуге тиіс:

қол құралдары, өрт сөндірудің техникалық аспаптары мен жару жұмыстарын қолданып орман өртін сөндірудің әдіс-тәсілдерін;

авиаөрт сөндіру тобының парашютшы(десантшы)-өрт сөндірушінің жұмысын регламенттейтін ережелер мен нұсқаулықтарды, парашют, түсіру құралдары;

өрт сөндірудің техникалық құралдарының материалдық жағын, қолдану;

сақтау мен жөндеу ережелерін және олармен жұмыс істегендегі техникалық қауіпсіздік ережелерін;

авиабөлімшеде қолданылатын жүк парашюттарын салу мен жинақтау ережелерін;

авиаормансақтау жұмыстарын жүргізу мен технологиясын.

38. Орташа кәсіптік білім қажет.

Орман өртін сөндіргенде, шаруашылық-құрылыс тағы басқа жұмыстарда жедел топтың жұмысшылары мен жұмылдырылған жұмысшыларды басқарғанда, олардың техникалық қауіпсіздік ережелерін бұзбауын қадағалауды жүзеге асырғанда, орман өртін сөндіруде жаңа техника мен технологияларды енгізу жұмыстарын ұйымдастырғанда - 7-разряд.

Ескертпе. Орман өрттерінің орталықтарына түкенде тікұшақтан түсіру құралдарын қолданған өрт сөндірушілер "Десантшы-өрт сөндіруші" деп аталады.

6. Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы

Параграф 1. Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы, 1-разряд

39. Жұмыс сипаттамасы:

сыпырғыш пен сыпыртқыларды жасау, мүк даялау;

маттарды өру;

шабу, сал байлайтын орынды қабықтардан, қиындылардан, қоқыстан, қардан тазарту;

қатарларды қардан тазалау;

дөңгелек ағаштарды, томарларды осмолға шапқанда, шпал аралағанда және басқа жұмыстардан қалған қалдықтардан тазарту;

қалдықтарды арнайы орынға жинау, үйіп, өртеу;

аммонитті мөлшерлеп орау үшін крафт қағазынан немесе қағаз қаптардан пакет жасау, аммонитті пакеттерге бөліп салу;

ағаш ағызуда әр түрлі күрделі емес, қосымша, дайындық жұмыстарына қатысу;

разряды жоғарырақ ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшының қадағалауымен басқа да ағаш дайындау, ағаш ағызу жұмыстарын жүргізу.

40. Білуге тиіс:

сыпыртқы, сыпырғыш жасаудың, мүк даярлаудың, ағаш ағызуда қосымша жұмыстарды атқарудың тәсілдерін;

ағаш дайындау мен ағаш ағызу жұмыстарынан қалатын қалдықтарды тазартудың;

қатарларды қардан тазартудың ережелерін, аммонитті салуға арналған пакеттерді жасауға техникалық шарттарды;

талдарды шабудың ережелерін;

қолданылып жатқан құралдарды пайдалану ережелерін.

Параграф 2. Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы, 2-разряд

41. Жұмыс сипаттамасы:

сақтықпен қаралатын заттарды(сұйықтық, отқауіпті және улы заттар тағы басқа), күлдей материалдарды(үгілетін цемент, ұсақталған әк, гипс, улыхимикаттар тағы басқа) арту, түсіру, салу, оларды арбада тасымалдау, шаналар мен жеткізіп салатын құрылғыларда тасымалдау;

каррожабдықтар мен ағаш қазықшаларды жасау мен жөндеу;

ағызуға арналған орман аумағына каррожабдықты тасымалдау, жұмыс аяқталғаннан соң оны әкету және сақтау орындарына жеткізу;

сумайжылыту құрылғысына жанармай құю, су мен майды жылыту, қолданылып жатқан машиналарға маусымның суық кезеңінде жанармай құю, ағаш шабуда сумайжылыту жабдығын күту.

42. Білуге тиіс:

ерекше сақтықты қажет ететін жүктерді және күлдей материалдарды тиеу, салу, шығару, тасу тәсілдерін;

жүкті қабылдағанда ілеспе құжаттарды рәсімдеу тәртібін;

жүктерді іріктеу тәртібін;

каррожабдығын жасау мен жөндеудің техникалық шарттарын.

7. Ағаш дайындайтын жабдықтарды жөндеу слесарі

Параграф 1. Ағаш дайындайтын жабдықтарды жөндеу слесарі, 5-разряд

43. Жұмыс сипаттамасы:

орман шаруашылық, ағаш даярлау құралдарының агрегаттарын, түйіндерін, электро-, гидрожабдықтарын, және қозғалтқыштарын, бақылау-өлшеу және арнайы аспаптарды, орман шаруашылық және ағаш даярлау жұмыстарына арналған машиналарды (трактор, ағаш даярлау машиналары, шығырлар, бұта кесу машиналары, салу құралдары мен крандарды) шабу машиналарын, қозғалмалы электростанцияларын, жол-құрылыс машиналарын, ағашты атыраулық топтастыру агрегаттарын, техникалық қызмет көрсетудің стационарлы және қозғалмалы құралдарын, әр түрлі маркалы бұта кесу құрылғыларын, тағы басқа да қолданылып жатқан машиналар мен жабдықтарды жөндеу, бөліктеу, сынау және оларға техникалық қызмет көрсету;

қолданылып жатқан аспаптарды, электромеханизмдер, станоктар, іріктеу құрылғыларын тікелей өндіріс орындарында, орман шаруашылық жұмыстарын жүргізгенде, ағашты дайындағанда, ағызғанда жөндеу мен реттеу.

44. Білуге тиіс:

орман шаруашылық, ағаш дайындау, жол-құрылыс машиналары, қолданылып жатқан құралдар, бақылау-өлшеу және арнайы аспаптардың құрылымы мен құрастыру ерекшеліктерін;

қызмет көрсетіліп жатқан механизмдер, машиналар, жабдықтарды жөндеу және реттеу ережелерін;

ағаш дайындау машиналарын сынау әдістері мен тәртібін, олардың ақауларын табу мен түзету тәсілдерін;

сынау стендері мен диагностикалық жабдықтың құрылымын;

ағаш дайындау машиналары мен жабдықтарына жоспарлы техникалық қызмет көрсетулер мен ағымдағы жөндеуді өткізудің ережелерін.

Параграф 2. Ағаш дайындайтын жабдықтарды жөндеу слесарі, 6-разряд
45. Жұмыс сипаттамасы:

орман шаруашылық, ағаш шабу құралдарының күрделі агрегаттарын, түйіндерін (трактор, ағаш даярлау машиналары, шығырлар, бұта кесу машиналары, салу құралдары мен крандарды), шабу машиналарын, техникалық қызмет көрсетудің стационарлы және қозғалмалы құралдарын, топтастыру агрегаттарын, әр түрлі маркалы бұта кесу құрылғыларын және басқа да ағаш дайындау жабдықтарын тікелей өндіріс орындарында, шаруашылық жұмыстарын жүргізгенде, ағаш дайындағанда, ағаш ағызғанда техникалық қызмет көрсету, жөндеу, бөлшектеу, құрастыру, реттеу, сынау;

ағаш дайындау машиналарын, жабдықтарды, тракторлар және топтау агрегаттарына техникалық қызмет көрсету, ұзақ сақтауға қою;

ағаш дайындау машиналарын және жабдықтарын полигондарда жөндеу, құрастыру, қалпына келтіру, реттеу, кешенді сынақтар өткізу, техникалық талаптар бойынша қолдануға тапсыру;

қолданылып жатқан машиналар агрегаттары мен түйіндерінің электржабдықтарының ақауларын анықтау, жөндеу және реттеу;

қабылдау-тапсыру құжатнамасын рәсімдеу.

46. Білуге тиіс:

ағаш дайындау машиналары, технологиялық, диагностикалық жабдықтардың құрылымы, құрастыру ерекшеліктері, кинематикалық және электрлік сызбаларын ;

ағаш дайындау машиналары мен жабдықтарының техникалық күйін бағалау әдістерін, ескірген тетіктерін қайта қалпына келтіру және беріктендіру тәсілдерін ;

ағаш дайындау машиналары мен жабдықтарына диагностика өткізу, техникалық қызмет көрсету, жөндеудің әдістерін, оларды ұзақ мерзімге сақтауға қою.

8. Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы

Параграф 1. Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы, 5-разряд

47. Жұмыс сипаттамасы:

қозғалтқыш қуаты 73,5 киловатт (бұдан әрі – кВт) (100 ат күшіне) дейін тракторларды, тарту жабдықтарын және әр түрлі жүйенің топтау агрегаттарын басқару: ағаш шабуды дайындағанда, ағаш жару, ағаш тиеу пунктарда, жоғарғы, орталық құралдарда жүктің барлық түрін(соның ішінде, арнайы және басқа үлкен емес жүктерді) тасымалдағанда, ағаш жару орындарынан ағашты шығарғанда; ағашты тиегенде және қатарлағанда; ағаш жару орындарын шабылған қалдықтардан, бұтақтар мен ағаш бастарынан тазартқанда; ағаш тасу жолдарын, ағаш тиеу орындарын тазартқанда; ағашты атыраулық топтауда және ағашты суға салғанда;

қозғалтқыш қуаты әр түрлі, қалдықтарды артудың механизацияланған құралдарымен жабдықталмаған, әр түрлі жүйе тракторлары негізіндегі қозғалмалы шабу және тасымалдау машиналарын басқару;

қолданылып жатқан машиналар, механизмдер, жабдықтарды реттеу, ақауларын анықтау және жою;

тракторларды, тарту жабдықтарын, шабу машиналарын, топтау агрегаттарына техникалық қызмет көрсету;

тракторлар, тарту жабдықтары, шабу машиналары, топтау агрегаттары, олардың тіркеме және аспалы құралдарын жөндеу.

48. Білуге тиіс:

трактор, тарту жабдықтары, шабу машиналары, топтау агрегаттарының, олардың тіркеме және ілме жабдықтарының құрылымы мен құрылысын;

трактор, тарту жабдықтары, шабу машиналары, топтау агрегаттарының қозғалтқыш, электро-, пневмо- және гидрожабдықтарының құрылымы, жұмыс істеу принципі, реттеудің ережелерін;

ағашты шабудың ең дұрыс тәсілдерін, томарларды тамырымен жұлуды;

ағаш шабуда жүктердің қозғалуы мен тасу ережелерін;

отынның негізгі түрлері мен майлау материалдарының сорттарын;

қолданылып жатқан ағаш дайындау машиналары, механизмдер;

жабдықтардың ақауларын табу және жөндеу әдістерін;

дабыл қағу жүйесін;

шабу машиналарында пышақтарды орналастыру ережелерін;

технологиялық жоңқаға техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттарды.

Ағаш дайындағанда, осмол даярлау үшін томарларды жұлғанда қозғалтқыш күші 73,5 кВт (100 ат күшіне) асатын тракторды басқарғанда, ағаш, томарды бұталағанда, ағаш дайындау орнынан қоқыстарды шығарғанда кез келген қозғалтқыш күшті тракторды басқарғанда; кез келген қозғалтқыш күшті тракторлар негізінде құрылған, қалдықтарды салу механизациясы жабдықтары

орнатылған қозғалмалы шабу машиналарын басқарғанда, шыбық пен ағаштарды бұталауға қатысқанда - 6-разряд.

3-бөлім. Ағаш дайындау жұмыстары

9. Ағаш шабушы

Параграф 1. Ағаш шабушы, 6-разряд

49. Жұмыс сипаттамасы:

ағаштар, шөпшекті және басқа ұсақ ағаштар мен талдарды бекітілген мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттарға сәйкес әр түрлі бензомоторлы аралармен аралау;

ағаш тасымалдауға жолдар, ағаш тиеу алаңдарын, ағаш шаруашылығының қоймаларын дайындағанда ағаштар мен томарларды шабу;

ағаш шабу алаңдарында редукторсыз бензомоторлы аралармен ағаштарды құлату, бұтақтарды кесіп тастау, талдарды белгілеу, сортименттерді шабықтау жұмыстарын жүргізу;

әр түрлі бензомоторлы араларды, құлату гидравликалық клин мен басқа қосалқы аспаптарды жөндеу, оларға техникалық қызмет көрсету, ара шынжырларын ауыстыру, тазалау, майлау және жанармай құю;

ағаштарды құлатқанда – аралайтын ағаш маңын даярлау.

50. Білуге тиіс:

әр түрлі бензомоторлы аралар мен құлату гидравликалық клиндерінің құрылымы мен қолданылуын;

ағашты шабу орындарын ұйымдастырудың ережелері мен сызбаларын;

шабуға ағаш таңдау ережелерін;

дайындайтын сортименттерге техникалық талаптар;

талдарды сортименттерге дұрыс бөлу тәсілдерін;

ағаш құлату;

бұтақтарды кесіп тастау;

бұталарды белгілеу;

сортименттерді шабықтау жұмыстарын жүргізудің дұрыс амалдарын;

ағаш материалдарына мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттар;

ара шынжырларын және басқа кесу аспаптарын қайрау ережелерін;

ағаш шабуда жұмыс орнын даярлаудың ережелерін.

10. Ағаш тасушы

Параграф 1. Ағаш тасушы, 3-разряд

51. Жұмыс сипаттамасы:

ағаш, орманхимия өнімдерін, томарлар мен каррожабдықтарды және тағы басқа орманнан атты шаналар, арбалармен тиеу және соңғы аялдамаларға тасу;

оларды тиеу, буу, түсіру, қатарлау немесе үю;
арбалар, шаналарды, әбзелдерді жөндеу;
аттарды күту.

52. Білуге тиіс:

атқа, шана, арбаға түсетін жүктемені, жүктерді салу, байлау, түсірудің тәсілдерін;

қоймалардағы қатарлардың орналасу сызбасы мен оларға ағаш материалдарын салу ережелерін;

аттарды күту ережелерін;

аттарды тамақтандырудың нормалары мен уақытын;

мал дәрігерлігінің негіздерін.

11. Ағаш жарушы

Параграф 1. Ағаш жарушы, 2-разряд

53. Жұмыс сипаттамасы:

ағаш жару орындарынан басқа өндіріс орындарында отынды қолмен балтамен, сынамен шабу;

қол араларымен ағашты аралау;

отынды тасу, іріктеу, салу;

балта мен қол араларын қайрау және жану.

54. Білуге тиіс:

отынды қолмен жару мен аралаудың амалдарын; ағаш түрлерін;

отын көлемін, оны салудың тәртібін;

балта мен қол араларын қайрау мен жанудың амалдарын.

Параграф 2. Ағаш жарушы, 3-разряд

55. Жұмыс сипаттамасы:

механикалық колундардың барлық түрінде отынды, осмол, балансты жару, механикалық және электр жетектегі аралармен отынды аралау;

механикалық колун мен механикалық және электр жетектегі араларды қосу, тоқтату, реттеу, ағымдағы жөндеуден өткізу;

ағаш өнімдерін тасымалдау, іріктеу, салу.

56. Білуге тиіс:

отын механизациялы жарудың тәсілдерін;

ағашты механизациялы шабудың тәсілдерін;

механикалық немесе электр жетекті механикалық колундар мен аралардың құрылымы мен қолдану ережелерін;

олардың механизмдерін майлау тәсілдерін;

ағаш өнімдеріне мемлекеттік стандарттар.

12. Даярлаушы

Параграф 1. Даярлаушы, 2-разряд

57. Жұмыс сипаттамасы:

қабық пен қабақты түсіру, шабылған бұталардан қылқанжапырақтарды дайындау, іріктеу, бумаларға буу, бумаларды салу;

шыбық пен таяқтарды қолмен дайындау, оларды іріктеу, бумаларға жинау, тасымалдау және қатарлау;

қол сайманымен шыбықтар мен таяқтарды қабықтау;

қайың(моншаға арналған) сыпырғыштар мен қайың сыпыртқыларын жасау;

мелиоративті фашиналарды жасау;

қатқан мен маттарды өру;

ағаш өнімдерін қатарлау;

мүк дайындау;

сыпыртқы жасауға қонақ жүгеріні дайындау;

қол саймандарын қайрау және жану. әзірлеу.

58. Білуге тиіс:

қабық, қабақ, қылқанжапырақ, шыбық, таяқ, сыпыртқы, сыпырғыш, фашина, қатқан, мат, мүкті даярлауға техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар, оларды даярлаудың, өңдеудің, орау мен сақтаудың тәсілдерін;

қол саймандарымен қолдану ережелерін.

Параграф 2. Даярлаушы, 3-разряд

59. Жұмыстар сипаттамасы:

өсіп тұрған және шабылған ағаштардың қабығын түсіру;

қабықтарды жинау, іріктеу, кептіру, салу және престеу;

мочал даярлау(сулау, қабықтан тазарту, кептіру, іріктеу, бумаларға байлау) өсіріп тұрған және шабылған ағаштардан қылқан жапырақтар дайындауын тазалау;

қонақ жүгеріден сыпырғыш жасау.

60. Білуге тиіс:

қабық, мочал, қылқан жапырақ, қонақ жүгеріден сыпырғыш жасаудың техникалық шарттары мен мемлекеттік стандарттарын;

қабық пен мочалды дайындау, өңдеудің тәсілдері мен әдістерін.

Параграф 3. Даярлаушы, 4-разряд

61. Жұмыс сипаттамасы:

өсіп тұрған ағаштар мен бұталардан, дәрілік шөптер, жемістер, жидектер, саңырауқұлақтан дәрілік шикізат дайындау(жинау, іріктеу, кептіру, салу, сақтау).

62. Білуге тиіс:

дәрілік шикізат, шөптер, жемістер, жидектер, саңырауқұлақтарға техникалық шарттар, мемлекеттік стандарттар, дайындау, өңдеу, орау, сақтаудың әдіс-тәсілдерін.

13. Ағашты тасымалындағы жүкшығыршы жұмысшы

Параграф 1. Ағашты тасымалындағы жүкшығыршы жұмысшы, 5-разряд

63. Жұмыс сипаттамасы:

электрқозғалтқыш немесе іштен жану қозғалтқыш жетектегі әр түрлі шығырларды ағаш, шыбықтарды тасымалдағанда, таудан түсіргенде басқару, техникалық қызмет көрсету, ағымдағы жөндеуден өткізу, құрастыру, бөлшектеу, сынақтан өткізу;

тасымалдау шығыршығының жетек механизмдерін реттеу, іске қосу, тоқтату, ақауларын анықтау және түзету;

шығыршықтарға техникалық қызмет көрсету мен ағымдағы жөндеуден өткізу ;

шығыршықтарды құрастыру мен бөлшектеу, оларды сынау; жасалған жұмысты тіркеу журналын жүргізу.

64. Білуге тиіс:

электрқозғалтқыш немесе іштен жану қозғалтқыш жетектегі әр түрлі шығырлардың пайдалану мақсатын;

құрылымын, жұмыс істеу принципін;

қозғалу мен бекіту ережелерін;

ақауларын жою тәсілдерін;

құрастыру мен бөлшектеу ережелерін;

ағаш шабу орындарын әзірлеу сызбасын.

Параграф 2. Ағашты тасымалындағы жүкшығыршы жұмысшы, 6-разряд

65. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаш бөліктерінен жоғарғы қоймаларға, ағаштарды, солқылдақ шыбықтарды, сортименттерді тиеу пункттеріне тасу (таудан түсіру) кезінде электрқозғалтқыш немесе іштен жану қозғалтқыш жетектегі әр түрлі шығырларды ағаш, шыбықтарды тасымалдағанда, таудан түсіргенде басқару, техникалық қызмет көрсету, ағымдағы жөндеуден өткізу, құрастыру, бөлшектеу, сынақтан өткізу және оларды ағаш тасымалындағы құралдарға тиеу (тар рельсті темір жолдардағы тізбектер, тіркемелерімен автомобильдер, шаналар және тағы басқа);

агрегатты жүкшығырлардың жетек механизмдерін реттеу, қосу және тоқтату; шығыршықтарға техникалық қызмет көрсету мен ағымдағы жөндеуден өткізу ;

шығыршықтарды құрастыру мен бөлшектеу, оларды сынау; жасалған жұмысты тіркеу журналын жүргізу.

66. Білуге тиіс:

электрқозғалтқыш немесе іштен жану қозғалтқыш жетектегі әр түрлі шығырлардың пайдалану мақсатын, құрылымын, жұмыс істеу принципін,

қозғалу мен бекіту ережелерін, ақауларын жою тәсілдерін, құрастыру мен бөлшектеу ережелерін;

ағаш шабу орындарын әзірлеу сызбасын.

14. Ағашты қатарлау және тиеудегі жүкшығыршы жұмысшы

Параграф 1. Ағашты қатарлау және тиеудегі жүкшығыршы жұмысшы, 4-разряд

67. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаштарды судан шығары, суға ағызу және тиеу – түсіру жұмыстары барысында, транспортер мен гидравликалық қайыққа будаларды сүйреп алып келу және қатарлау барысында шығырды жүргізу;

шығырға техникалық қызмет көрсету және ағымдағы әндеу жұмыстарын жүргізу;

жүк асып қоятын арқандар мен арқандарды дәнекерлеу;

қызмет көрсетіліп отырылған жабдықтың бөлшектенуі мен құрастырылуына қатысу.

68. Білуге тиіс:

тиеу, түсіру, қатарлау, ағашты судан шығару мен суға домалату барысындағы шығырды жүргізу мен оның құрылымы;

шығырды жұмыс орнында бекіту мен орналастырудың тәсілдері;

арқандардың конструкциясы мен жүк көтергіштігі және шығырдың бағыттаушы блоктары;

қызмет көрсетуші жабдықтың ақаулықтарын анықтау әдістері және оларды жою;

арқандар мен жүк асып қоятын арқандарды дәнекерлеу әдістері.

15. Ағаш кесуші

Параграф 1. Ағаш кесуші, 2-разряд

69. Жұмыстар сипаттамасы:

бұталарды шабу және орман алдындағы талдар арасында қарды тазалау;

орманды қыстақ даярлаудан кейін қалған шыбын қалдықтарынан орманды тазарту;

дуалдарды үйме етіп жинау, шабын қалдықтарын жағу;

ормандағы осмолды жерден тазартып жинау;

осмолдарды үйме етіп жинау;

түбірлерді тамырларын жұлғаннан кейін домбықтау;

құрайларды жинау және орманның жүргізу жолына қалау;

түбірлік осмолды даярлау барысында түбір асты шұңқырларды себу және теңестіру;

жарылыстық жұмыстар жүргізу барысында қауіпті аймақты күзету.

65. Білуге тиіс:

бұталарды шабу, талдар маңайындағы қарды тазалау ережесі;

жарылыс жұмыстарын жүргізу ережесі.

Параграф 2. Ағаш кесуші, 3-разряд

70. Жұмыстар сипаттамасы:

ағызу деректемелерін даярлау - вицтер, ромжин, багровищелер, кокор және науруктар, құрсауға арналған кольелер;

жоғары және төменгі қоймаларда, орманда ағаш жару;

ұзындықты домбықтау, енді, жарылған сортименттердің ағаштарды және басқа да дайындамаларды қалау;

дұрыс қалыптағы ағаш кесуші құралдың құрылымы, оны қайрау және түзеу.

71. Білуге тиіс:

ағызушы деректемелерді даярлау тәсілдері;

ағаштарды жару мен қалау, текшеленген отынға жарылған сортименттерді қалау, ұзындықты домбықтау;

ағаш кесуші құралды жөндеу мен қайрау ережелері.

Параграф 3. Ағаш кесуші, 4-разряд

72. Жұмыстар сипаттамасы:

түбірлерді жерімен қоса аралау, моторсыз аралар көмегімен бұта және қурайды даярлау;

араланатын ағаштардың жанында жұмыс орынын даярлау;

сәйкесінше еңбекті қорғау ережелерімен қарастырылған жағдайларда орманды дуалдаушыға дуалдау барысында көмек көрсету.

73. Білуге тиіс:

ағаштарды дуалдау барысында жұмыс орнын даярлау, қурайды даярлау ережелері;

моторсыз араның құрылымы;

оны пайдалану және аралық шынжырларды қайрау ережелері.

16. Ағаш дайындайтын машинаның машинисті

Параграф 1. Ағаш дайындайтын машинаның машинисті, 7-разряд

74. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаш бөліктеріндегі ағаштарды үю, таңдау және трельдеу;

бұтақтардан тазалау және солқылдақ шыбықтарды қырқып кесу;

ағаш бөліктерінде, тиеу пункттерінде, жоғарғы және аралық қоймаларда түбірлер мен осмолды таңдау, тамырымен жұл бойынша жұмыстарды орындау кезінде әр түрлі жүйелердің ағаш дайындайтын машиналарын басқару;

ағаш дайындайтын машиналардың жабдығы мен механизмдерін реттеу, олардың олқылықтарын анықтау және жою;

ағаш дайындайтын машиналарға, тіркеме және аспалы құрылғыларға техникалық қызмет көрсету және жөндеудің барлық түрлеріне қатысу.

75. Білуге тиіс:

ағаш дайындайтын машиналардың, тіркеме және аспалы құрылғылардың құрылымы;

ағаш дайындайтын машинаның қозғалтқышының жұмыс істеу қағидасы және оны реттеу ережесі;

ағаш дайындайтын машинаның электро-, пневмо- және гидрожабдығының құрылысы;

ағаш кесулерде жүктерді тасу және қозғалыс ережесі;

жанатын-майлайтын материалдардың сорттары мен отынның негізгі түрлері;

ағаш дайындайтын машиналардың механизмдері мен жабдықтарының ақаулықтарын табу және жою әдістері;

технологиялық жоңқаға техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар.

76. Орта кәсіби білім талап етіледі.

Параграф 2. Ағаш дайындайтын машинаның машинисті, 8-разряд

77. Жұмыстар сипаттамасы:

операциялар кешенін орындау кезінде, электрондық жүйемен жабдықталған түрлі жүйедегі ағаш дайындайтын машиналарды басқару: ағаштарды құлату, кесу, қармау, бұтақтарын кесу, іске жарамды сортименттерінің максималды түрде шығуын есепке ала отырып, солқылдақ шыбықтарды сұрыптар мен сортименттерге белгілеп, кесу;

ағаш кесу жұмыстарын орындау кезінде автоматтық өртке қарсы жүйе мен өлшеу компьютері үшін кубатуралы бағдарламаны қолдану;

ағаш дайындайтын машинаның басқару жүйесі мен механизмдерін реттеу;

ағаш дайындайтын машинаның жабдықтары мен механизмдеріндегі ақаулықтарды анықтау және жою;

ағаш дайындайтын машинаның басқару жүйесі, механизмдері мен тораптардың техникалық қызмет көрсетуі және жөндеудің барлық түрлеріне қатысу;

ағаш дайындайтын машиналар жабдықтары мен механизмдеріне жанар-жағар май материалдарын құю.

78. Білуге тиіс:

жабдықтардың механизмдері, торап құрылысы және ағаш дайындайтын машинаны басқарудың жүйелері;

ағаш өңдейтін машина қозғалтқышының жұмыс істеу қағидасы және оны реттеу ережелері;

электроника мен электротехниканың негіздері, ағаш дайындайтын машинаның қысым-, гидро және электр жабдығы, ағаш дайындайтын машинаның механизмдер мен тораптарын және басқару жүйесін реттеуге қойылатын техникалық шарттар;

ағаш кесу жұмыстарды орындаудың оңтайлы әдістері;
дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар;
техникалық шарттар және мемлекеттік стандарттар;
солқылдақ шыбықтарды сортименттерге оңтайлы бөлудің тәсілдері;
ағаш кесетін жердегі қозғалыс және жол жүру ережелері;
жанар-жағар май материалдарының сұрыптары және отынның негізгі түрлері.

79. Орта кәсіби білім талап етіледі.

17. Трельдеу машинасының машинисті

Параграф 1. Трельдеу машинасының машинисті, 6-разряд

80. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты құлату, пакеттеу, ағаш пакеттерін, шайыр, томарды, ағаш кесетін жердегі ағаш химиялық өнімдерді трельдеу және келтіру, бұтақтарды кесу, алаңдарды дайындау бойынша жеке немесе кешенді операцияларды орындау кезінде ілмелі немесе тіркеу жабдығымен жабдықталған түрлі жүйедегі трельдеу машиналарын басқару;

трельдеу машинасы жабдықтары мен механизмдерін іске қосу, тоқтату және реттеу, олардың ақаулықтарын анықтау және жою;

техникалық жабдықтау және трельдеу машинасы мен қолданылатын жабдықтардың жөндеу жұмыстарына қатысу;

трельдеу машинасына жанар-жағар май материалын құю.

81. Білуге тиіс:

ілу және тіркеу жабдықтарының түрлі жүйедегі трельдеу машиналардың құрылымы;

трельдеу машиналар қозғалтқыштарының жұмыс істеу қағидасы және оларды реттеу ережелері;

электротехника негіздері;

трельдеу машинаның қысым,- гидро және электр жабдықтарының құрылысы;

трельдеу машиналардың механизмдері мен тораптарын реттеуге қойылатын техникалық шарттар және олардың пайдалану деректері;

ағаш кесетін жұмыстарды орындау әдістері, жол жүру ережелері;

отынның негізгі түрлері және жанар-жағар май материалдарының сұрыптары;

қолданылатын жабдықтар мен трельдеу машиналардың ақаулықтарын анықтау және жою әдістері.

18. Трельдеу және тиеу жабдығының монтажнигі

Параграф 1. Трельдеу және тиеу жабдығының монтажнигі, 4-разряд

82. Жұмыстар сипаттамасы:

сұрыптау жолдарын монтаждау және тиеу мен түсіру алаңдарының құрылымы;

дiңгектер мен басқа трельдеу, тиеу, түсіру, сұрыптау және шоғырлау құрылғыларының жабдықталуы;

шығырлы терльдеу, ағашты тиеу, ағаш тасу жылжымалы құрамын түсіру, ағашты судан итеріп шығарып, шоғырлау кезіндегі қанатты-блокты жүйенің монтажы;

полиспасттар мен трельдеу шығырларының блоктарын жөндеу.

83. Білуге тиіс:

жүктеу және трельдеу жабдықтарының құрылғыларының құрылысы және жұмыс істеу қағидасы;

олардың монтажына қойылатын техникалық шарттар;

қолданылатын жинақтау және өлшеу аспаптарының міндеттері;

жинақтау жұмыстарын орындаудың тиімді тәсілдері;

айлақтар мен барабандардан қанаттарды тарқату әдістері;

құбылған шығыр блоктары мен қанаттардың жүк көтеруі.

Параграф 2. Трельдеу және тиеу жабдығының монтажигі, 5-разряд

84. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты судан итеріп шығару және шоғырлау, ағашты суға домалату, қат-қаттау, сұрыптау бойынша жабдықтар, тиеу, трельдеу қондырғылары, қанатты крандар, тиеу әуе-трельдеу қондырғылары және трельдеу жабдықтары мен тораптарын монтаждау;

тиеу эстакадасын, тиеу қондырғысын, ағаш тасымалдағышты тексеру;

стационарлы шығырдың монтажы;

жылжымалы шығырлар мен электр станцияларын орнату;

қанаттарды бекіту, қанаттар мен жүк асып қоятын арқандарды қиыстыру;

жобалы өлшемге дейін көтергіш қанаттарды тарту;

трельдеу және тиеу құрылғылары мен шығырлары дiңгегінің аралық тірегінің тростық тартпаларын бекіту және керу.

85. Білуге тиіс:

жиналатын құрылғылары мен тораптардың құрылымдық ерекшеліктері;

ағаш қоймалары, жүктеу және өңдеу алаңдарына;

сұрыптау жолдарына, қанаттарды бекітуге, шығырларды монтаждауға, жылжымалы электр станцияларын орнатуға қойылатын техникалық талаптар;

монтажалған жабдықты жиынтық сынаудан өткізу;

жөнге келтіру;

іске қосу;

жүргізіп жаттықтыру және байқау ережелері.

19. Ағаш материалдарын үюші-аударушы

Параграф 1. Ағаш материалдарын үюші-аударушы, 2-разряд

86. Жұмыстар сипаттамасы:

тақтай, бөрене, шпал, шпал кесінді, қабық, қылқан жапырақтары және басқа ағаш материалдарын арбаға немесе тасымалдағышқа тиеу;

тасымалдағышпен ағаш материалдарының біркелкі орналасып, түсуін реттеу;

үйінді мен кептелісті болдырмау;

тасымалдағыштар бөтен заттарды алып тастау;

ағаштар мен қыртыс тақтайды өңдеу және қалайтын жерлерге ауыстыру;

кесілгеннен кейін шайырды жартылай қатты арқанға байлап текшеленген отынға немесе ағаш кесетін жердегі контейнерлерге немесе ішкі қоймаларға қалау;

үйіндіге түсіргеннен кейін шайырды қат-қаттап қалау;

ағаш өңдейтін станоктардан ағашты орнынан алмастыру, ағаш тасымалдағыштардан, арбалардан аудару, ағашты қалау;

ағаш тасымалдаушыты қарау және тазалау.

87. Білуге тиіс:

ағашты өңдеу және бөлу кезінде қолданатын тасымалдау құралдарының құрылысы;

ағаш сортименттері және оларға қойылатын мемлекеттік стандарттар;

ағаш материалдарын қоймаға қаттау ережелері;

томарлар мен шайырларды үйінді мен текшеленген отынға қалау ережелері.

Параграф 2. Ағаш материалдарын үюші-аударушы, 3-разряд

88. Жұмыстар сипаттамасы:

жүктеу пункттері мен қоймаларында ағаштың кезеңдік және операция аралық запастарын құру, шығыр немесе трактордың көмегімен тарқату-тіркемемен ағаш таситын автокөліктер мен тар табанды темір жолдардың тіркеуіне 10 кубтық метр (бұдан әрі – m^3) көлемді ірі пакеттегі ағаштар мен солқылдақ шыбықтарды тиеу кезінде бағаналарды бекіту, арқандау, буманы жасау, канаттарды бұзып тасу;

тақтай, бөрене, шпал, шпал кесінді, қабық, қылқан жапырақтары және басқа ағаш материалдарын арбаға немесе тасымалдағышқа тиеу;

тасымалдағышпен ағаш материалдарының біркелкі орналасып, түсуін реттеу;

үйінді мен кептелісті болдырмау;

тасымалдағыштар бөтен заттарды алып тастау;

жылжымалы құрамда жүкті қалау және байлау;

жүкті тиеу орнына ауыстыру;

төсемдерді, бағаналарды дайындау оларды орнату;

ағаш тасу жолдарының жылжымалы құрамынан ағаш, шайыр, томар, ағаш химиялық өнім, ағаш дайындамаларының қалдықтары және басқа ағаш

материалдарын механизмделген түрде түсіру кезінде чокерлер, арқаннан ағыту және жүкті текшеленген отынға қатарлап қалау;

шайырдың кесектерін стандартты және стандартты емеске сұрыптау, оны топырақтан, көгергеннен, күйгеннен, тастардан тазалап, стандартты кесектерді текшеленген отынға қалау;

қатарланған отынды дөңгелетіп кеңейту және дөңгеленген ағашты ағаш тасымалдағышқа, шпал кесетін станоктарға, пилорамаларға даналап беру;

ағашты оны қыздыру орнына ауыстыру (ашық секциялы дәнекерлеу бассейні) ;

таратушы ағаш тасымалдағыштарға ағашты қолмен лақтыру;

өлшемдері мен сұрыптары бойынша сұрыптап, ағаш шикізатын секционды бассейнге беру;

шпалдар мен кесілген ағаш дайындамаларын түрлер мен сұрыптары бойынша қалау;

ағаш өңдейтін станоктардан ағашты орнынан алмастыру, ағаш тасымалдағыштардан, арбалардан аудару, ағашты қалау.

89. Білуге тиіс:

жүкті қат-қабат қып үйіп жаю, тиеу және түсіру ережелері;

ағашты өндіріске беру ережелері, ағашты тиеу және түсіру әдістері, ағаш материалдарын таңбалау және маркалау ережелері;

ағаштың сортименттері және оларға қойылатын мемлекеттік стандарттар, қатарлап үю, түсіру, тиеу және ағаш шикізатын беру кезінде қолданатын құрылғылар мен аспаптардың құрылысы мен міндеттері.

Параграф 3. Ағаш материалдарын үюші-аударушы, 4-разряд

90. Жұмыстар сипаттамасы:

жүктеу пункттері мен қоймаларында ағаштың кезеңдік және операция аралық запастарын құру, шығыр немесе трактордың көмегімен тарқату-тіркемемен ағаш таситын автокөліктер мен тар табанды темір жолдардың тіркеуіне 10 м^3 . көлемді ірі пакеттегі ағаштар мен солқылдақ шыбықтарды тиеу кезінде бағаналарды бекіту, арқандау, буманы жасау, қанаттарды бұзып тасу;

тіреулерді бекіту;

ағашты түсіру кезінде арқандарды ағыту;

үйілген солқылдақ шыбықтар мен ағаштардың бұтақтары мен ұшар бастарын қию;

жүк арту қондырғыларын бөлшектеу және жинақтауға қатысу;

жылжымалы құрамға өрім тал пакетін қалауға қатысу;

қатарланған ағаштың қалыптастыру және жайып салу бойынша жұмыстарды орындау, қатарлап үйілген отынды жайып салу кезінде шығырдың көмегімен шоқты қаю.

91. Білуге тиіс:

ірі габаритті ағаштар мен солқылдақ шыбықтарды үюдің әдістері мен ережелері;

қанаттар мен блоктардың жүк көтеруі, қанаттарды қиысып келтірудің және кесудің әлістері;

діңгектерді керіп бекітудің әдістері, ілмелердің құрылысы;

блоктар мен қанаттарды бекітудің әдістері;

қатарлап үйілген ағаштарды жаю;

қалау және құру әдістері.

20. Бұталарды шабушы

Параграф 1. Бұталарды шабушы, 3-разряд

92. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаштардың бұтақтары мен ұштарын қолмен балтамен шабу;

құлату кезінде зақымданған орманды жас шыбығын және орман маңын шабу;

шабылған бұтақтар мен ұшын, шабылған жас шыбықты және орман маңын үйіндіге жинап қою, бұтақтарды бір уақытта шабу кезінде оларды өртеу;

балтаны қайрау және түзету.

93. Білуге тиіс:

бұтақтарды шабу ережесі мен тәсілдері, балтаны қайрау және түзету ережесі;

ағаш материалдарына техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар;

бұтақтарды қауіпсіз жағу тәсілдері;

бұтақтар мен ағаштардың ұштарын бензомоторлы және электромоторлы араларымен және бұтақ кескіштермен кесу;

бір уақытта моторлы арамен және бұта кескіштермен кесу кезінде өртеу;

отын қоспасын құру және онымен бензомоторлы арамен бұтақ кескішті дайындау;

қолданылатын жабдықты ақусыз күйінде ұстау және оған ағымдағы жөндеу жүргізу.

Параграф 2. Бұталарды шабушы, 4-разряд

94. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаштардың бұтақтары мен ұштарын бензомоторлы және электромоторлы аралармен және бұтақкескіштермен шабу;

құлату кезінде зақымданған орманды жас шыбығын және орман маңын шабу;

шабылған бұтақтар мен ұшын, шабылған жас шыбықты және орман маңын үйіндіге жинап қою, бұтақтарды бір уақытта шабу кезінде оларды өртеу;

балтаны қайрау және түзету;

отын қоспасын құру және онымен бензомоторлы араны және бұтақкескішті дайындау;

қолданылатын жабдықты ақаусыз күйде ұстау және оған ағымдағы жөндеу жүргізу.

95. Білуге тиіс:

бензомоторлы және электромоторлы аралардың бұтақ кескіштердің құрылысы және оларды пайдалану ережесі, қолданылатын жабдықты ақаусыз күйінде ұстау және оған ағымдағы жөндеу жүргізу ережесі;

бұтақтарды қауіпсіз жағу тәсілдері.

21. Қабықтаушы

Параграф 1. Қабықтаушы, 3-разряд

96 Жұмыстар сипаттамасы:

дөңгелек ағашты, кесілген материалдарды, қайрақтарды қабықтау және дөңгелек ағашты тақырлау, шпалдарды қолдық және механикаландырылған аспаппен жете қабықтау.

97. Білуге тиіс:

қабықтау құралын қайрау ережесі;

ағаш материалдарына мемлекеттік стандарттармен қойылатын талаптар; механикаландырылған аспаптың құрылысы және пайдалану ережесі.

Параграф 2. Қабықтаушы, 4-разряд

98. Жұмыстар сипаттамасы:

бункерлік, барабандық қорап сыдыратын қондырғыларда және дисктік станоктарда қысқа және ұзақ уақытқа дөңгелек орманды қабықтау;

шпалоправалық станоктарда шпалды жете қабықтау;

қызмет көрсететін станоктар мен қондырғылардың жұмысын қадағалау, олардың жұмыс органдарын ауыстыру;

сынықтарын жоюмен қолданылатын жабдықты қарау;

дөңгелек ағашты қабықтау үшін қолданылатын қондырғылар мен станоктарға ай сайын техникалық қызмет көрсету, оларды жөндеудің барлық түрлеріне қатысу.

99. Білуге тиіс:

қолданылатын қондырғылар мен станоктардың белгіленуі;

құрылысы және жұмыс істеу қағидасы;

олардың жұмыс органдарын алу және ауыстыру ережесі;

дөңгелек ағаш материалдарды қабықтау сапасына қойылатын талаптар.

Параграф 3. Қабықтаушы, 5-разряд

100. Жұмыстар сипаттамасы:

әр түрлі жүйелердің роторлық станоктарында қысқа және ұзақ уақытқа дөңгелек ағашты қабықтау;

ағаш материалдарын толық қабықтауға қайтару; оның жұмысы барысында роторлық қабықтау станогын басқару. Қабықтау станоктарының жұмыс органдарын ауыстыру (пышақтарды, қабыалғыштарды, фрездерді және тағы басқа);

роторлық қабықтау станогын реттеу, жөндеу ақауларын жою;

роторлық қабықтау станогына техникалық қызмет көрсету және оны жөндеудің барлық түрлеріне қатысу.

101. Білуге тиіс:

роторлық қабықтау станогының белгіленуі;

құрылысы және жұмыс істеу қағидасы, роторлық қабықтау станогының жұмыс органдарын реттеу;

тексеру және орнату ережесі;

механика, электротехника және гидравлика негіздері;

дөңгелеу ағаш материалдарын қабықтау сапасына қойылатын талаптар;

роторлық қабықтау станогының жұмыс режимі.

22. Автоматтандырылған ағаш транспортерінің операторы

Параграф 1. Автоматтандырылған ағаш транспортерінің операторы, 4-разряд

102. Жұмыстар сипаттамасы:

домалақ ағаш материалдарының белгіленуін анықтау, сотименттер бойынша ағаш материалдарын сорттау кезінде ағаш жинақтағыштар бойынша бөлу кезінде ағаш транспортерінің автоматтандырылған сортын басқару; сортау маңының бойында ағаш материалдарын жылжытуды және берілген ағаш жинақтағыштарға әртүрлі құрылғыларды тастауда қадағалау;

жекелеген тораптардың жұмысын, автоматтандырылған ағаш транспортердің электрлік және жарық дыбыстық жүйелерін қадағалау;

автоматтандырылған ағаш транспортерін реттеу және жөндеу;

автоматтандырылған ормантранспортерін сынау жүргізуге және жөндеуге қатысу.

103. Білуге тиіс:

ағаш жұмыстары туралы негізгі мәліметтер;

ағаштың ақаулары, дайындалатын сортименттерге қойылатын талаптар, оларға мемелекеттік стандарттар мен техникалық сырттар;

жыныстары мен сорттары бойынша домалақ ағаш материалдарын сорттау тәсілдері, түйіндер мен жүйелерді құрылысы;

жұмыс істеу қағидасы, техникалық пайдалану ережесі;

автоматтандырылған ағаш транспортерінің механизмдерін реттеуге техникалық шарттар.

23. Манипулятордың операторы

Параграф 1. Манипулятордың операторы, 4-разряд

104. Жұмыстар сипаттамасы:

лакпен немесе тушпен бояу;

гидравликалық манипулятордың көмегімен солқылдақ шыбықтардың будасын бөлу және оларды қырқып кесетін қондырғының түсетін ағаш транспортеріне даналап беру;

солқылдақ шыбықтарды берудің біркелкілігін бақылау;

гидравликалық манипуляторд басқару, ақаусыз күйде ұстау және механизмдерін дұрыс пайдалану;

гидравликалық жүйенің, тежегіш құралының электр жабдығының жұмысын, гидравликалық манипулятордың түйіндерінің бекіту сенімділігін қадағалау;

гидравликалық манипуляторды жөндеу мен реттеуге қатысу.

105. Білуге тиіс:

гидравликалық манипулятордың механизмдері мен жүйелерінің жұмыс істеу қағидасы және техникалық пайдалану ережесі.

24. Қырқып кесу қондырғысының операторы

Параграф 1. Қырқып кесу қондырғысының операторы, 5-разряд

106. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің барынша үлкен шығымын ескерумен солқылдақ шыбықтарды қырқып кесу қондырғыларында (көпаралыдан басқа) белгілеу және қырқып кесу;

солқылдақ шыбықтарды түсіру және беру механизмдерін, қырқып кесу түйіндерін, іріктеу, қысқартып кесетін және лақтыратын құрылғыларды ақаусыз күйде ұстау және дұрыс пайдалану;

жекелеген түйіндердің жұмысын, қырқып кесу қондырғысының гидравликалық, пневматикалық және электрлік жүйелерінің, сондай-ақ солқылдақ шыбықтарды белгілеудің электрлік және басқа жүйелерінің жұмысын қадағалау. қырқып кесу қондырғысын жөндеуге қатысу.

107. Білуге тиіс:

ағаш жыныстары;

ағаш мүкістері туралы негізгі мәліметтер;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар;

оларға стандарттар мен техникалық шарттар, сортименттерде солқылдақ шыбықтарды ұтымды байлау тәсілдері;

қырқып кесу қондырғысының механизмдерінің, түйіндері мен жүйелерінің құрылысы;

электро, механика, пневмо-, гидро- және электр жетектің негіздері.

Параграф 2. Қырқып кесу қондырғысының операторы, 6-разряд

108. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің барынша үлкен шығымын ескерумен солқылдақ шыбықтарды көпаралыдан қырқып кесу қондырғыларында (басқа) белгілеу және қырқып кесу;

қырқып кесу қондырғысының түйіндерін жөндеу және реттеу, оны жөндеу кезінде анықталған ақауларды жою;

қырқып кесу қондырғысын жөндеуге және сынау жүргізуге қатысу.

109. Білуге тиіс:

ағаш жыныстары, ағаш мүкістері туралы негізгі мәліметтер;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар;

оларға стандарттар мен техникалық шарттар, сортименттерде солқылдақ шыбықтарды ұтымды байлау тәсілдері;

қырқып кесу қондырғысының механизмдерінің;

түйіндері мен жүйелерінің құрылысы;

электро, механика, пневмо-, гидро- және электр жетектің негіздері;

қырқып кесу қондырғысының түйіндері мен агрегаттарын реттеуге техникалық шарттар;

олардың пайдалану деректері;

қырқып кесу қондырғысының механизмдерін жинау және реттеу тәсілдері;

бөлшектердің ақауларының алдын алу шаралары.

25. Бұтақ кесу қондырғысының операторы

Параграф 1. Бұтақ кесу қондырғысының операторы, 4-разряд

110. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаштар будасын тарту және оны бұтақ кесетін қондырғының осіне бұрышпен беру;

ағаштардың будасын манипулятормен бөлу, бұтақ кесетін қондырғыға даналап беру; ағаштардың діндерін қондырғы арқылы өткізу; тасу жылдамдығын реттеу және қондырғысының кесетін органдарын басқару;

кесілген солқылдақ шыбықтарды науаға итеруге арналған механизмдерді басқару;

солқылдақ шыбықтарды ағаштардың будасынан бункерлік түрлі бұтақ кесетін стационарлық қондырғысының кесені құралымен алып тастау;

бұтақ кесетін қондырғының механизмдері мен түйіндері ақаусыз күйде ұстау және дұрыс пайдалану;

бұтақ кесетін қондырғының жұмыс журналын жүргізу.

111. Білуге тиіс:

бұтақ кесетін қондырғының механизмдері мен түйіндерінің белгіленуі және жұмыс істеу қағидасы;

оның электрлік сызбасы;

бұғаттау және электрлік қорғау қағидасы;

гидравлика мен электротехника негіздері.

Агрегаттарды реттеу мен жөндеу және бұтақ кесетін қондырғының түйіндерін жөндеу бойынша жұмыстарды орындау кезінде - 5-разряд.

26. Ара түзеуші

Параграф 1. Ара түзеуші, 3-разряд

112. Жұмыстар сипаттамасы:

қолдық араларды тістерін қайрау, тарту, фугалау, түзету, кесу, қысқартып кесік және қалыпқа келтіру;

қол аралардың рамаларын даярлау, қиыстырып келтіру, құрастыру;

араларды дәнекерлеу;

қабықтау күректерін түзету, қайрау, жөндеу.

113. Білуге тиіс:

қолдық ағаш шабатын құралды дайындауға арналған металдар мен абразивті материалдардың негізгі қасиеттері;

ағаш шабатын құралды қайрау мен түзеуге арналған станоктарды пайдалану ережесі.

Параграф 2. Ара түзеуші, 4-разряд

114. Жұмыстар сипаттамасы:

ара шынжырларын қайрау, түзету және жөндеу;

қырқып кесу агрегаттары мен қондырғыларының араларын қайрау, тегістеу, тарту;

ара шынжырлары мен қырқып кесу агрегаттары және қондырғыларының араларын қайрауға арналған станоктарды жөндеу, орнату және дайындау.

115. Білуге тиіс:

ара шынжырлары мен қырқып кесу агрегаттары және қондырғыларының араларын қайрауға арналған станоктарды қайрау, тегістеу, тарту ережесі;

ара шынжырлары мен қырқып кесу агрегаттары және қондырғыларын дайындау үшін қолданылатын металдардың негізгі қасиеттері;

ара шынжырларын қайрауға арналған станоктардың;

аралардың құрылысы және оларды орнату ережесі.

27. Арашы

Параграф 1. Арашы, 3-разряд

116. Жұмыстар сипаттамасы:

бөренелерді белгілеу және қолмен брустар мен тактайға аралау;

бөренелерді бойлай аралауға арналған араны қайрау және түзеу.

117. Білуге тиіс:

бөренелерді бойлай аралау ережесі;

ағаш материалдарына техникалық шарттар;

бөренелерді бойлай аралауға арналған араларды қайрау және түзеу ережесі.

28. Солқылдақ шыбықтарға белгі қоюшы

Параграф 1. Солқылдақ шыбықтарға белгі қоюшы, 4-разряд

118. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің ең үлкен шығымын ескерумен және оларға мемлекеттік стандарттардың талаптарына сәйкес солқылдақ шыбықтарды белгілеу;

ірі мөлшерлі және едәуір бағалы солқылдақ шыбықтарды қырқып кесуге қатысу.

119. Білуге тиіс:

ағаш жыныстары;

ағаш мүкістері туралы негізгі мәліметтер;

ағаш материалдарын қойылатын техникалық талаптар;

оларға мемлекеттік стандарттар;

солқылдақ шыбықтарды дұрыс бөлу ережесі.

29. Қырқып кесуші

Параграф 1. Қырқып кесуші, 3-разряд

120. Жұмыстар сипаттамасы:

мемлекеттік стандарттарға сәйкес және берілген мөлшерлер мен сортименттер бойынша дөңгелек аралау станоктарында, циркульды араларда алдын ала белгілеуден кейін ұзындығын қысқаға көлденең аралау (қырқып кесу);

дөңгелек аралау станогының ақаусыздығын қадағалау және араларды ауыстыру.

121. Білуге тиіс:

ағаш материалдарына техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар;

ағаш жыныстары туралы негізгі мәліметтер;

қолданылатын жабдықтың құрылысы;

жұмыс істеу қағидасы;

реттеу және жөндеу ережесі.

Параграф 2. Қырқып кесуші, 4-разряд

122. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің ең үлкен шығымын ескерумен мемлекеттік стандарттардың талаптарына сәйкес солқылдақ шыбықтар мен бөренелерді элктр - немесе бензомоторлы аралармен немесе басқа конструкциялы аралармен қырқып кесу;

кесектерін кесу;

қырқаларын (бөренелерді) электроаралармен, безоаралармен және басқа конструкциялы аралармен фанер, оттықтар, катушкалар, шаңғы дайындамаларын , баланстар жасауға арналған кесінді ағштарға белгілеу және аралау;

осмолды, шырша және емен түбірін және ағаш дайындамаларының қалдықтарын электрлік - немесе бензомоторлы аралармен қырқып кесу, түбірлі осмолды слешерлік қондырғыларда белгілеу және қырқып кесу;

ара мен ара шынжырларын қайрау, орнату және ауыстыру;

отын қоспасын құру және бензомоторлы араны дайындау;

араны, ара шынжырларын, жұмыс кабелін ақаусыз күйде ұстау және дұрыс пайдалану, әр түрлі конструкциялы араларға ағымдағы жөндеу жүргізу.

123. Білуге тиіс:

ағашың мүкістері мен қасиеттері;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар;

оларға мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттар;

солқылдақ шыбықтарды сортименттерге ұтымды бөлу тәсілдері;

отын қоспасын дайындау және бензомоторлы араларды дайындау тәсілдері.

30. Экспорттық ағаш материалдарын тапсырушы

Параграф 1. Экспорттық ағаш материалдарын тапсырушы, 3-разряд

124. Жұмыстар сипаттамасы:

тиелген экспорттық ағаш материалдарын шетел кемелерінің басқаруына тапсыру және орыс және шетел тілдерінде ілеспе құжаттарды ресімдеу;

қолданылатын мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттарға сәйкес домалақ, араланған және табақтық ағаш материалдарын, ағаштың жыныстарын, олардың белгіленуін және тип мөлшерлерін сыртқы түрі бойынша анықтау;

коносаменттік партияларды жиынтықтау және тиеу нұсқаулықтары мен ағаш материалдарын кемелерге тиеу жоспарына сәйкес теңіз және өзен кемелеріне және тиеу астындағы қою жерлеріне тиеу кезінде экспорттық ағаш материалдарды жиынтықтау және ерекшелік есепке алу;

тиеу тізімдемесінің дұрыстығын тексеру

125. Білуге тиіс:

домалақ, араланған және табақтық ағаш материалдарының әр түрі сортименттеріне арналған арнайы ерекшеліктерімен ағаштың жыныстары мен ағаш мүкістері;

әр түрлі мақсаттағы сортименттегі мүмкін ауытқулардың және шекті мөлшерлердің нормалары;

әр түрлі сортиментті ағаш материалдарына, оларды маркалауға техникалық шарттар;

өлшеу;

есептеу техникасы;

ағаш материалдарының көлемдерін анықтау және оларды пакеттеу тәсілдері;

әр түрлі сортиментті ағаш материалдарын теңіз және көл кемелеріне тиеу ережесі;

орыс және шетел тілдерінде ілеспе құжаттаманың нысандары.

31. Арнайы сортименттерді жонушы

Параграф 1. Арнайы сортименттерді жонушы, 4-разряд

126. Жұмыстар сипаттамасы:

шот балтаның және басқа құралдың көмегімен қарулы және шағын калибрлі қалыптарды, ер жасайтын пластиналарды, оқпандық бастырмаларды, жиектерін дайындау;

артбрусты, кенелік және шаңғы қалыптарды, тоғынға арналған емен жақтауларды, экспорттық слиперлерді бөлшектеу және сүргілеу.

127. Білуге тиіс:

арнайы сортименттерді дайындау технологиясы;

ағаш жыныстарының қасиеттері мен ағаш мүкістері;

дайындалатын бұйымдарға техникалық шарттар.

32. Трельдеуші

Параграф 1. Трельдеуші, 3-разряд

128. Жұмыстар сипаттамасы:

тіркемелі жабдықтың алуан түрлері пайдаланумен аралық қоймаларға ағашты, түбірлерді және түбір осмоллы трельдеу (жақындату);

трельдеу кезінде ағашты тиеу (үю), ілгектеу, түсіру (құлату), тіркеуін ағыту және қатарлап жинау;

трельдеу жабдығына және әбзелдерге ағымдағы жөндеу жүргізу;

аттарға күтім жасау.

129. Білуге тиіс:

ағашты трельдеу кезінде жұмыстарды орындау тәсілдері;

атқа жүктеме нормалары;

трельдеу жабдығының түрлері;

ағаш сортименттері және оларға шартты белгілер (маркалар);

жоғарғы қоймаларда қатарлардың орналасу сызбалары және оларға ағаш салу ережесі;

аттарға күтім жасау ережесі;

ветеринарлық минимум.

Параграф 2. Трельдеуші, 4-разряд

130. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты жерге түсумен, тасымалды науаларға ағаш түсіргіштер мен су науалары бойынша трельдеу (түсіру);

ағашты түсіру трасасын қолмен тазалау;

ағаш түсіргіштерді, науаларды ақаусыз күйде ұстау және оларды ағымдағы жөндеу.

131. Білуге тиіс:

ағашты таудан түсіру бойынша жұмыстар орындау;
ағаш түсіргіштерге күтім жасау ережесі және авариялардың және тұрып қалулардың алдын алу бойынша шаралар;
ағаш түсіргіштер мен науаларды ағымдағы жөндеу тәсілдері.

33. Чокерлеуші

Параграф 1. Чокерлеуші, 4-разряд

132. Жұмыстар сипаттамасы:

арқан мен чокерлерді солқылдақ шыбықтарға, сортименттерге, ағаштарға, түбірлерге және осмолға беру, чокерлерді ағаштарға, солқылдақ шыбықтарға, сортименттерге, бүбірлер мен осмолдарға кигізу, оларды жүкшығырдың немесе трактордың ауыр арқанына тіркеу;

ағашты чокерлеу мен будаға жинауға кедергі жасайтын бұтақтар мен ағаштың ұштарын кесу;

чокерлерді солқылдақ шыбықтардан, ағаштар мен сортименттерен алу және тіркеуін ағыту;

бұру кезінде арқанды беру және солқылдақ шыбықтардың, ағаштарды және сортименттерді іліп алу;

трельдеу және тиеу қондырғыларын монтаждау мен бөлшектеуге қатысу.

133. Білуге тиіс:

чокерлеу кезінде жұмыстарды орындау тәсілдері мен реттілігі;

сигнал беру жүйесі;

арқан мен блоктардың жүк көтерушілігі;

арқандарды, чокерлер мен ілмектерді тұтастыру тәсілдері;

жүкшығырдың бағыттаушы блоктарын бекіту және орнын ауыстыру тәсілдері

34. Ағашты қатарға жинаушы

Параграф 1. Ағашты қатарға жинаушы, 3-разряд

134. Жұмыстар сипаттамасы:

бөренелерді солқылдақ шыбықтарды қырқып кесу жерінен алыс әкету, оларды вагонеткаға, шынжырға, ағаш транспортерінің лентасына, элеваторға дөңгелету;

бөренелерді қатарларға апарып тастау, оларды сорттары мен мөлшерлері бойынша сорттау, бөренелерді вагонеткадан, ағаш транспортерінен аудару, дөңгелету және қатарға салу;

қатар мен ағаш жинақтағыштағы бөренелердің (сортименттердің) шеттерін тегістеу.

135. Білуге тиіс:

домалақ ағаштың сортименттері және оларға мемлекеттік стандарттар; сортименттерді білдіретін шартты белгілер (маркалар).

Параграф 2. Ағашты қатарға жинаушы, 4-разряд

136. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты қалыптастыру және қатарға жазу бойынша жұмыстарды орындау;
қатардың аратөсемдерін келтіру және ұшын орнату;
жүкшығырдың көмегімен жазу кезінде будаларды арқанмен байлау;
түбір мен осмолды бұрттар мен текшеленген отынға жинау;
домалатулардың құрылысы.

137. Білуге тиіс:

қатарларды қалыптастыру, салу және жазу ережесі;
қатардың тұрақтылық шарттары;
түбір мен осмолды бұрттар мен текшеленген отынға жинау ережесі.

4-бөлім. Ағаш ағызу

35. Ағашты судан алушы

Параграф 1. Ағашты судан алушы, 3-разряд

138. Жұмыстар сипаттамасы:

механикаландырылған түсіру кезінде ағашты судан дайындау, будаларды,
бөренелер мен солқылдақ шыбықтарды түсіруге дайындау;

будалар мен борткомплектілерді алу;

ағашты қатарға жинау және көлденең және бойлай ағаш транспортеріне беру;

ағашты ағаш транспортерінен бассейндерге қою немесе қатарға жинау;

қысқасын түсіру, оны текшеленген отынға салу;

от жағатын қағазды өзеннің түбінен көтеру, оны плашкоутқа немесе
жағалауға қатарлап қолмен және механизмдерді пайдаланумен салу;

мұзды қардан тазалау, қатарға аратөсемді салумен ағашты мұзға салу және
қатар қалыптастыру;

аратөсемдерді шабу және қатардың бастиегін салу.

139. Білуге тиіс:

түсіре механизмдерінің, аспаптардың, қолданылатын аспаптың құрылысы;

судан ағаш түсіру кезінде және от жағатын қағазды көтеру кезінде жұмыс
тәсілдері;

ағашты қатарға жинау ережесі, ағаш сортименттері және оларға мемлекеттік
стандарттар.

36. Ағаш ағызудағы жүкшығыршы жұмысшы

Параграф 1. Ағаш ағызудағы жүкшығыршы жұмысшы, 4-разряд

140. Жұмыстар сипаттамасы:

суда ағаш шоғырлау, жағалық шоғырлау, суға салу, судан түсіру және штабельге салу, салдарды қалыптастыру және тиеу- түсіру жұмыстары кезінде жүкшығырды басқару;

жүкшығырды, қозғалтқышты және арқан- блоктық жүйеге күтім жасау және оларды жұмы күйінде ұстау;

жүкшығыр мен арқан- блоктық жүйеге профилактикалық және ағымдағы жөндеу жүргізу;

жүкшығыр мен арқан- блоктық жүйені монтаждау мен жинақтауға қатысу, арқандар мен ілмектерді біріктіру.

141. Білуге тиіс:

суда ағаш шоғырлау, жағалық шоғырлау, суға салу, судан түсіру және штабельге салу, салдарды қалыптастыру және тиеу- түсіру жұмыстары кезінде жүкшығырды пайдалану басқару ережесі;

құрылысы, жүкшығырды жұмыс орнында ауыстыру және бекіту тәсілдері; бағыттаушы блоктардың конструкциясы;

арқандар мен блоктардың жүк көтерімділігі;

жүкшығырдың жұмысында ақаулықтарды табу әдістері мен оларды жою ережесі;

арқандар мен ілмектерді біріктіру тәсілдері.

37. Шоғырлау (сұрыптау) машинасының машинисті

Параграф 1. Шоғырлау (сұрыптау) машинасының машинисті, 4-разряд

142. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты шоғырлау (сұрыптау) кезінде шоғырлау (сұрыптау) машинасын басқару;

шоғырлау (сұрыптау) машинасының үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету, қарау, майлау, профилактикалық және ағымдағы жөндеу жүргізу;

шоғырлау (сұрыптау) машинасының күрделі жөндеу жүргізу үшін ақау тізімдемелерін құрастыру.

143. Білуге тиіс:

ағаш материалдарын сұрыптау, будаларды шоғырлау ережесі және оларға техникалық шарттар;

шоғырлау (сұрыптау) машинасының құрылысы және техникалық пайдалану ережесі;

тозған бөлшектерді ауыстыру тәртібі, майлау материалдары мен отынның түрлері, қасиеттері.

Шоғырлау (сұрыптау) машинасын орта және күрделі жөндеуге қатысу кезінде - 5-разряд.

38. Суды ағашты сұрыптаушы

Параграф 1. Суды ағашты сұрыптаушы, 2-разряд

144. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты негізгі сұрыптау дәлізімен, сұрыптау аулаларымен, әкелетін дәліздер, бассейн аулалары бойынша жылжыту.

145. Білуге тиіс:

ағаш материалдарын суда жылжыту тәсілдері мен әдістері.

Параграф 2. Суды ағашты сұрыптаушы, 3-разряд

146. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты қақпаларға беру (жақындату) және олардан өткізу;

ағашты сұрыптау аулалар бойынша іріктеу;

будаларды ұсақтау станогының дәлізіне жақындату және дайындау;

ағашты сумен тиеу механизмдеріне беру;

аралауға беру кезінде екі аралық диаметрлері бойынша бассейнде бөренелерді сұрыптау.

147. Білуге тиіс:

ағаш материалдардың орнын ауыстыру тәсілдері мен әдістері;

ағаш сортименттері және оларға мемлекеттік стандарттар;

ағаш материалдарын маркалау, ұсақтау жабдықтары мен құралдың әрекет ету қағидасы;

ағашты түсіру механизмдеріне беру ережесі.

39. Ағызушы

Параграф 1. Ағызушы, 3-ші разряд

148. Жұмыстар сипаттамасы:

жаға еңістері мен тайыз жерлерден ағаштарды ығыстырып тастау, өзен бойынша ағаштардың жүзіп кетуін қамтамасыздандыру; бөгеттер және кедергілер арқылы ағаштардың өтуі; өзендерді суару және ағаштардың жүзуі кезеңінде суару құралдарын қамтамасыздандыру бойынша жұмыстарды орындау; ағашты ағызу кезеңінде бондардың қызмет көрсетуі; салдың дұрыстығын қадағалау; ағаштарды және такелаждарды сақтау, ағызатын орындарды жөндеу және салдың қозғалу уақытында ақаулықтарды және сынықтарды жою, жолда салдарды басқару, тұрақтандыру үшін салдарды жағаға тарту, кошельдарды толтыру және тарту; жылжытқыштардағы бөгеттердің құрылғысы және қондырғысы; тұрған орнынан салдарды өзен магимстральдарына шығару, салдардың аялдамаларға тарту және нығайту және олардың соңғы пункттерін қондыру;

екі қатарға дейінгі әртүрлі конструкциялар мен басқа жүзуші құралдардың тірелген плиткаларды салу және жөндеу; щиттерді, рейлерді дайындау, ырғақтарды әзірлеу; қалашықтарға төсей отыра кергілерді қондыру; каөпіршіктерді төсеу (қаптау); басқыштарды қою; запаньдар және құралдар үшін жағалық тіреуіштерді қондырғылар; еңістіктерді жинау және қою, штабельдерді

өңдеу, әртүрлі конструкциялы дарбазаларды қондыру және жөндеу, жатақты тазалау, бас дәлізді өңдеу, жүзуші құралдардың сүйретілуі; ағызушы машиналарды тазалау, кара күйені ұстағыштарды қою.

149. Білуге тиіс:

мольдық ағаш ағызудың, салдарды ағызудың, ағаштарды суға қолмен және механизациялық тастаудың әдістері мен жолдары;

жүзуші жабдықтарды қондыру және орындарын ауыстыру әдістері;

заторлардың пайда болуы және ескерту шаралары;

салдардың жүзуі үшін қажетті арнайы құралдардың типтерінің қондарығылары;

тағайындалуы, жағаларды және өзендердің еңістерін нығайту бойынша жұмыстарды өндіру ережесі;

ағашты ағызуда қолданылатын бондардың, рейлердің және тіректерінің типтері;

запаньдар және басқа да жүзуші құралдар үшін жағалық тіреуіштердің конструкциясы оларды дайындау әдістері;

жүзуші құралдарды нығайту үшін қолданатын такелаждардың түрлері және олармен жұмыс жасау әдістері.

Параграф 2. Ағызушы, 4-ші разряд

150. Жұмыстар сипаттамасы:

ағызудағы апаттарды қолмен және механизацияланған әдіспен жою; заторларды, заломдарды өңдеу және қолмен және механизацияланған әдіспен басты, қолдаушы және қабылдаушыларда күш салуы; лоттарды, шынжырларды, зікірлерді қолдана отырып тартымдылықпен және өз бетінше жүзу барысында жүргізуші бірлікті басқару; тіреуші плиткаларды, конструктивті бондарды және екі қатадан жоғары басқа да жүзуші құралдарды салу және жөндеу; басты дәліздің, сұрыптаушы және формалық торшалардың, шығарушалылардың, бас дәліздің бойымен және оны кесетін бонданды қою;

зәкірмен штоктарды дайындау және өңдеу, зәкірлерде және өтектерде шеймаларды өңдеу; бондарда анкерлік құлыптарды қондыру, құлыптарға бекіте отырып, бондар бойынша жатақтарды төсеу; ағызушы машиналарды қою; бондарды, сұрыптаушы және құралдарды қалыптастырушыларды жинау.

151. Білуге тиіс:

ағызуда апаттарды ескерту немесе жою барысында механизмдердің көмиегі арқылы және қолмен жұмыстарды орындау әдістері;

күш салушыны қамтамасыздандыру қондырғылардың конструкциясы және оларды арнада қондыру кестесі;

заторларды, заломдарды және күш салушыларды өңдеу әдістері;

запаньдарды кесіп өту;

конструктивті бондар және екі қатар жабдықтардан жоғары басқа да жүзуші жабдықтар үшін плиток қондырғылар;

жүзуші жабдықтарды қоюдың және жинаудың кестесі мен әдістері;

салда такелаждың және құралдардың белгіленуі, жабдықтармен, арқанмен нығайтудың әдістері және стандық такелажбен жұмыстардың жолдары (лоттар, зәкірлер).

40. Шоғырлаушы

Параграф 1. Шоғырлаушы, 3-разряд

152. Жұмыстар сипаттамасы:

навигациялық шоғырлау кезінде – қылды жинау және тегістеу, сигнал беру, ағашты суда механикаландырылған топтастыру кезінде дайын шоқтарды бұру;

бір - және көп қатарлы шрғырлау бірліктерін жинау:

жағалаулық шоғырлау кезінде ағашты штабельдерден домалату, буда жинау, чокерлермен ілу, арқандармен және ауыр арқанмен жұмыс.

153. Білуге тиіс:

шоғырлау бірліктерінің түрлері мен құрылымдары;

суда ағашты шоғырлау ережесі;

ағаш материалдарының сортименттері, буда байлау ережесі және байлау материалына қойылатын талаптар;

шоғырлау және байлау такелажы мен арқандардың, ағаш материалдарының жарамдылық нормалары;

шоғырлау жұмыстары кезінде ақаудың түрлері мен себептері;

оның алдын алу және жою бойынша шаралар.

Параграф 2. Шоғырлаушы, 4- разряд

154. Жұмыстар сипаттамасы:

суда және жағалық шоғырлауда механикаландырылған топтастыру кезінде будаларды байлау;

қысқартулар, бітеулер жасау;

байлау сымын дайындау, шетін түзеткішпен буданың шеттерін тегістеу.

155. Білуге тиіс:

будалардың байлау технологиясы мен құрылғылар;

байлау материалына қойылатын техникалық талаптар.

41. Салдарды қалыптастырушы

Параграф 1. Салдарды қалыптастырушы, 2-разряд

156. Жұмыстар сипаттамасы:

шоғырлау машиналарына шоқтарды әкету, шоқтарды сортименттер бойынша сорттау;

будаларды салдарды құру учаскелеріне қою;

құру пунктінде шоқтарды бекіту.

157. Білуге тиіс:

будаларды орнынан ауыстыру тәсілдері мен әдістері, ағаш материалдарын маркалау.

Параграф 2. Салдарды қалыптастырушы, 3-разряд

158. Жұмыстар сипаттамасы:

такелажды салдарды қалыптастыру аудандарына жақындату және әкелу;
тіректі беру;

ағаш қоятын жерге жіберу үшін тіректі бұрғылау және шынжырлармен және сыммен қосу;

түсіру жерлерінде орнатумен салдарды жинау.

159. Білуге тиіс:

балқытуда қолданылатын такелаждың түрлері мен оларды ұстай білу ережесі;
садарды қабылдау ережесі мен қалыптастыру тәсілдері.

Параграф 3. Салдарды қалыптастырушы, 4-разряд

160. Жұмыстар сипаттамасы:

жинақтаушы машиналармен сызықтарға және секцияларға қалыптастырумен будаларды және басқа қосу және сорттау;

салды дайындау, салдарды және бастаушы бірліктерді құру, қалыптастырушы аулаларда салдарды қалыптастыру, зәкірлерді құру және салдарды толық жабдықтау бойынша басқа жұмыстар;

салдардың үстіңгі жабдығын дайындау;

ағашты бітеуге, торларға, киіздерге, шоктарға тиеу;

қорытпаның транзиттік жолдарында және ағашты түсіру пункттерінде салдарды қайта қалыптастыру және тарату.

161. Білуге тиіс:

салдардың және бастаушы бірліктердің түрлері мен конструкциялары;

әр түрлі салдарды қалыптастыру және тарату технологиясы;

оларды жабдықтау бойынша жұмыс тәсілдері;

ағаш сортименттері мен түрлері бойынша сал бірліктерін сорттау ережесі;

қалыптастыру және тарату жұмыстарын ұйымдастыру;

салдарды ережесі;

салдарды қалыптастыру мен жабдықтауға техникалық шарттар.

Параграф 4. Салдарды қалыптастырушы, 5-разряд

162. Жұмыстар сипаттамасы:

көл салдарын және сигаралардан салдарды қалыптастыру;

бастаушы бірліктердің, маткалардың, Зайцев плиткаларының құрылысы;

ағашты сигараға тиеу, көл салдарын және сигаралардан салдарды тарту мен шынжырлау.

163. Білуге тиіс:

бастаушы бірліктердің, көл салдарының және сигаралардан салдардың түрлері мен құрылымдары;

салдарды қалыптастыру технологиясы және оларды жабдықтау бойынша жұмыс тәсілдері;

қолданылатын жабдық пен такелаждың түрлері;
мүмкін жарамдылық нормалары.

5-бөлім. Ағаштың шырынын ағызу

42. Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы

Параграф 1. Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы, 3-разряд

164. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаш химиялық қондырғының анағұрлым жоғары білікті аппаратшының басшылығымен осмолды, берестті, технологиялық шикізатты термиялық ыдырату, оттықты көсеу процесін жүргізу;

барлық аппараттарда шикізатты алу және түсіру;

сургуч өндірісі кезінде борды ұсақтау және кептіру;

хлорофил-каротиндік паста өндірісінде қылқанды кішкентай табанды ұсақтау;

тоңазытқыштардың ваннасына су беру;

аппараттарды тазалау және оларды өндірістік циклге дайындау.

165. Білуге тиіс:

ағаш химиялық қондырғыда технологиялық процесс жүргізу сызбасы және жұмыстарды орындау технологиясы;

температура режимі, алынатын өнімнің негізгі қасиеттері.

Параграф 2. Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы, 4-разряд

166. Жұмыстар сипаттамасы:

осмолды, берестті, технологиялық шикізатты термиялық ыдырату, оттықты көсеу процесін жүргізу;

қылтабанды экстракциялау;

канифолды лакты қайнату және басқа ағаш химиялық өнімдерді өндіру;

қызмет көрсететін аппаратураны, пештерді, оттықтарды ағаш химиялық қондырғының түтінағарларын ақаусыз күйде ұстау;

алынған ағаш химиялық өнімді есепке алу.

167. Білуге тиіс:

өндірістерде қолданылатын аппаратураның құрылысы:

смолоскипидарлық спирт - ұнтақ хлорофилл – каротин пастасы, самырсын майы;

берест қара майының және ағаш химиясының басқа өнімдері (екіншілерден басқа);

бұл өндірістердің технологиялық процесінің сызбасы;

қызмет көрсетілетін аппаратураның технологиялық көрсеткіштері және қысыммен аппаратурамен жұмыс істеу ережесі;

алынатын ағаш химиялық өнімнің қасиеттері

43. Көтеруші

Параграф 1. Көтеруші, 3-разряд

168. Жұмыстар сипаттамасы:

қабылдағыштан тірілткіш сұрыптау;

науашаларды және крампондарды тірілткіштен тазалау;

баррасты және шырша серкасын жинау;

каррды санап шығу және карржабдығын орнату;

тірілткішті ылғал мен сордан босату;

қабылдау пункттеріне тірілткішті жеткізу және оны бөшкелерге тиеу;

құрастырылатын аспапты ұштау.

169. Білуге тиіс:

әр түрлі қабылдағыштардан тірілткіш пен баррас жинау технологиясы;

тірілткішті бір жолғы және разрядталған жинау;

тірілткішті жинау кестесін құру ережесі;

тірілткіш пен баррас жинауға арналған құралдың құрылысы;

тірілткішпен бөшкелерді маркалау және тығындау ережесі;

тірілткішке мемлекеттік стандарттар;

қысқы кезеңде сақтау тәртібі.

Параграф 2. Көтеруші, 4-разряд

170. Жұмыстар сипаттамасы:

каррларды белгілеу және қызарту;

науашаларды желілеу;

әдеттегі шырынын ағызу кезінде жаңартудар жағу;

кесетін құралды және шырынын ағызуға арналған жинақтау құрылғыларын қайрау, түзеу, реттеу.

171. Білуге тиіс:

ағаштың шырынын ағызу технологиясы;

ағаш жүргізу;

метеорологиялық және технологиялық факторлардың тірілткіштің шығымына әсері;

ағаштың шырынын ағызудың ағаштың тіршілік әрекетіне ықпал жасау;

тірілткіштің құрамы;

тірілткіштің сапасын жақсару тәсілдері;

кесетін құралды және шырынын ағызуға арналған жинақтау құрылғыларының құрылысы;

қайрау ережесі.

Параграф 3. Көтеруші, 5-разряд

172. Жұмыстар сипаттамасы:

мотосүргіні пайдаланумен каррды қызарту: күкірт қышқылмен, хлорлы ізбес таспен, сульфитті - спирттен жасалған қойыртпақпен, сульфитті - ашытқы ашымақпен, азық ашытқымен, олардың экстрактілермен және шайыр бөлетін басқа ұқсас стимуляторлармен;

мотсүргіге, химиялық заттарға арналған резервуарға, мөлшерлегішкеі және басқа жабдықтарға техникалық қызмет ету және ағымдағы жөндеу.

173. Білуге тиіс:

күкірт қышқылмен, хлорлы ізбес таспен, сульфитті - спирттен жасалған қойыртпақпен;

сульфитті - ашытқы ашымақпен, азық ашытқымен, олардың экстрактілермен және шайыр бөлетін басқа ұқсас стимуляторлармен ағаштың шырынын ағызу технологиясы;

химиялық реагенттердің рецептурасы, олардың дайындау және оларды ұстау білу тәсілдері;

жаңартуға енгізу мөлшері;

шырынын ағызу құралы мен жабдықтың түрлері мен құрылысы;

шырынын ағызу құралын ұстау ережесі және оған техникалық күтім жасау.

44. Ағаш жұмыстарын жарушы

Параграф 1. Ағаш жұмыстарын жарушы, 4-разряд

174. Жұмыстар сипаттамасы:

жаруды оттық және элктрлік тәсілдерімен түбірлі осмолды дайындау;

жарылғыш материалдарды шығыс қоймасынан алу және жұмыс орындарына жеткізу;

түбірлердің тамырымен жұлып алу кезінде қажетті әскери патрондарды даярлау және өндірулерді дайындау;

шпурлардың мөлшерін және орналасуын, олардың тереңдіктерін және бағытын тексеру;

зарядтардың қажетті мөлшерін және жарылғыш заттардың қолдануға, түбірлердің тамырымен жұлып алу кезінде шпурларды зарядтауға жарамдылығын анықтау;

қауіпсіз аймақ шекараларын және посттарды қою жерлерін анықтау;

жарылу желісін анықтау және оның ақаусыздығы мен кедергісі тексеру;

сигналдарды беру;

забойды қарау және жарылмаған зарядтарды жою;

ірі түбірлерді сыртқы зарядтармен ұсату;

жарылғыш материалдардың шығынын есептеу және қалдықтарын қоймаға тапсыру.

175. Білуге тиіс:

жарғыш машиналардың және электр өлшеу аспаптарының құрылысы және жұмыс істеу қағидасы;

шпурларды зарядтау және жару тәртібі;

жарыс жұмыстарының қауіпсіздік ережесі және жасау тәсілдері;

жарылғыш заттар мен жару құралдарының қасиеттері;

жарылғыш заттарды шығындау нормалары және байқау тәсілдері;

жаратын жұмыстарды жүргізудің негізгі әдістері;

электржару кезінде қосу схемалары;

жарылғыш материалдардың сақтау;

есептеу және тасу ережелері;

болмаған зарядтарды жою ережелері және тәсілдері;

жаратын жұмыстарды дайындау және жүргізу реттілігі;

жарылғыш материалдарды алу және тасу ережелері;

геологиялық және техникалық жағдайларға байланысты шпурларды бұрғылау тәсілдері және орналастырулары.

Параграф 2. Ағаш жұмыстарын жарушы, 5-разряд

176. Жұмыстар сипаттамасы:

таулы жағдайларда жарудың оттық және электрлік тәсілдермен электр жеткізу желілерінің және гидротехникалық құрылыстардың жақын маңында, тоғайларда және ойлы-қырлы жерлерде, жолдардың құрылысы жанында және соқпақтардың таулыларды шарттарда жолдар салу кезінде түбірлі осмолд дайындау;

ағашты құлату, мұздан қатқан ағашты алу, ағаштың шырынын ағызумен тежеулерін жою;

"Контурлық" жару әдісімен жару жұмыстарын орындау;

жарылыстардың саны мен мөлшерін тіркеу бойынша қондырғыларға қызмет көрсету;

сейсмикалық қауіпті аймақты анықтау;

жарылыс жұмыстарын техникалық басқару құқықтары болған кезде жару жұмыстарын басқару.

177. Білуге тиіс:

электр жеткізу желілерінің және гидротехникалық құрылыстардың жақын маңында;

тоғайларда және таулы жағдайларда жару жұмыстарын қауіпсіз жүргізу ережесі мен ерекшеліктері;

апатты жағдайлардың салдарын жою бойынша жұмыстарды орындау кезінде ағаштың шырынын ағызумен тежеулерді болдырмау;

жарылыс жұмыстары үшін зарядтардың массасын есептеу әдістері.

45. Ағаш көмір күйдіруші

Параграф 1. Ағаш көмір күйдіруші, 2-разряд

178. Жұмыстар сипаттамасы:

үймелерде көмірді күйдіру;

қақпақтар және тосқауылдарды дайындау;

үймеге ағаш тасу;

ағаш салу, алауды тұтату;

қақпаны бөлшектеумен түзетумен үймені толтыру;

отты сөндіру;

үймені бұзу;

көмірдің ірі кесектерін стандартты мөлшерлі кесектерге ұсату;

сусымалы көмірді, қалдықтарды, қоқымды, қабықты жинау;

тарсылда көмір қоқысын себу;

көмір күйдіру пештерінде күйікті қаққылау;

пештің түбігн тазалау;

бірнеше сөндіргіштерден көмірмен технологиялық вагондарды арнайы алаңға аудару.

179. Білуге тиіс:

көмірді салу ережесі және күйдіру процесі;

тарсылдың әрекет ету қағидасы;

жұмыстарды орындау кезінде қолданылатын құрал мен құрылғылар және оларды пайдалану ережесі;

ағаш көмірге техникалық шарттар.

Параграф 2. Ағаш көмір күйдіруші, 3-разряд

180. Жұмыстар сипаттамасы:

анағұрлым жоғары білікті ағаш көмір күйдірушісінің басшылығымен көмір күйдіру пештерінде ағаш көмір күйдіру;

пешті жағу және өшіру;

көмір күйдіру пештерінде ағаш көмір алғаннан кейін оны сөндіру;

пештің оттықтарын көсеу;

ағаш көмірді қолмен фракцияларға сорттау;

көмір күйдіру пештеріне қызмет көрсету;

қызмет көрсететін пештерді, қолданылатын құрал мен аспаптарды ақаусыз күйде ұстау;

көмірді орау және тасу;

көміртегінің, күлділіктің, көмірдің дымқылдығын бақылау.

181. Білуге тиіс:

көмір күйдіру пештерінің жұмыс істеу қағидасы және оларды пайдалану ережесі;

пеште көмір күйдіру процесі;

сөндіргіштер мен басқа қызмет көрсететін жабдықтың құрылысы;

ыстық көмірді сөндіру және сөндіргіштерді герметизациялау тәсілдері;

көмірге қойылатын талаптар.

Параграф 3. Ағаш көмір күйдіруші, 4-разряд

182. Жұмыстар сипаттамасы:

шикізат қабылдау;

көмір күйдіру пештерінде ағаш пен ағаш тамырларынан көмір, сондай-ақ қандыағаш, тал және қайын тектес бұтадан шикі – көмір күйдіру процесін жүргізу және дайындау;

ағаш көмірді, шикі- көмірді сорттайтын агрегатта фракцияларға сорттау;

сапасын бақылауға арналған сынамаларды сұрыптау; нәтижелері бойынша және көзбен қараумен көміртегінің, күлділіктің, көмірдің дымқылдығын бақылау ;

көмір күйдіру пештерінің жұмыс режимін реттеу, олардың ақаусыздығын қадағалау және ағымдағы жөндеу жүргізу;

ағаш көмірді орау, маркалау және тасу.

183. Білуге тиіс:

көмір күйдіру пештерінің және сорттайтын агрегаттың құрылысы;

пешті көмір күйдіру процесі;

ағаш көмірдің физикалық–химиялық қасиеттері және оның сапасына қойылатын талаптар;

сынамалар алу әдістері;

ағаш көмірді маркалау ережесі.

6-бөлім. Қамыс даярлау және өңдеу

46. Қамыс даярлаушы

Параграф 1. Қамыс даярлаушы, 3-разряд

184. Жұмыстар сипаттамасы:

қамысты, қоғаны кескішпен, шөп шапқыш машинамен, орақпен шабу;

бауларға байлау, бауларды және байланбаған қамысты әкету және шөмелеге, шашаққа қатарларға жинау;

баулуды байлауға арналған қоға мен брауды дайындау.

185. Білуге тиіс:

қамыстың пісу белгілері;

қамысты, қоғаны қолмен шабу ережесі мен тәсілдері;
баулурды байлау мөлшерлері мен тәсілдері;
арқандарды және бауларды және байланбаған қамысты әкету және шөмелеге;
шашаққа қатарларға жинау ережесі.

47. Қамыс даярлау машинасының машинисті

Параграф 1. Қамыс даярлау машинасының машинисті, 4-разряд

186. Жұмыстар сипаттамасы:

аспалы қарулардың, механизмдермен құрылғылардың көмегімен қамысты дайындау бойынша әр-түрлі жұмыстарды орындау, тіркеме арбалармен шаналарда қамысты бумамен, тюктармен және баумен тасу кезінде тракторларды және тягачтарды басқару;

баулардан бумаларды және болат арқанның және тартатын қондырғылардың көмегімен шаналарда, арнайы алаңдарда немесе далада сыммен байланбаған қамыстың жекелеген үлестерін қалыптастыру және байлау;

тасымалданатын қамысты тиеуді, бекітуді және түсіруді қадағалау;

тракторлармен тягачтарға техникалық қызмет көрсету, оларды профилактикалық және ағымдағы жөндеу, жанатын, майлайтын материалдар құю

187. Білуге тиіс:

қызмет көрсететін тракторлар мен тягачтардың құрылысы;

көше қозғалысы және жүргізу ережесі, техникалық қызмет көрсету және жөндеу ережесі;

тіркеме және аспалы қарулардың, механизмдердің, тарту құрылғылары мен құралдардың көмегімен жұмыстар жүргізу ережесі;

бумаларды байлау сенімділігі мен тарту тығыздылығына қойылатын талаптар ;

қамысты тиеу, жинау, тарту, байлау және түсіру ережесінің, жүргізу ережесі.

Параграф 2. Қамыс даярлау машинасының машинисті, 5-разряд

188. Жұмыстар сипаттамасы:

қамысты шабуда тіркеме және өзі жүретін қамыс жинайтын машиналарды басқару;

жергілікті жағдайға байланысты сабақтарды кесу биіктігін, кесетін аппаратты және машинаны басқа механизмдерін реттеу;

белгіленген салмақты қамыс пен қоғаның бауларын немесе үлестерін жинау және көлік құралына лақтыру;

бау байлайтын аппараттың жұмысын реттеу және оны шпагатпен жөндеу;

шабу мен қалыптастыруда тракторларды және тягачтарды басқару;

қамыстан бауларды, бумалар мен бұйымдарды көлік құралына тиеу мен жинау кезінде тракторда, тягачта немесе мінетін базада жиналған грейферлік тегіштерді және шошақ сыпырғыштарды басқару;

грейферлік тегіштер мен мінетін базаны жүргізу;

арқан контейнерлермен бумаларға байлаумен грейферлік тегішпен қамысты тую камерасына жүктеу;

тристелетін құрылғыдан бумаларды көлік құралдарына түсіру;

қызмет көрсетілетін машиналардың ақаулықтарын анықтау және жою;

қамыс жинау машиналарына, шошақ сыпырғыштарға, байлағыштарға, грейферлік тегіштерге және мінетін базаларға техникалық қызмет көрсету.

189. Білуге тиіс:

қамыс жинау машиналардың;

мінетін базалардың құрылысы;

жүргізу ережесі;

байлағыштардың, грейферлік тегіштердің, шошақ сыпырғыштардың құрылысы;

қамыс жинау машиналарының кесетін аппараттарын қайрау ережесі;

жанатын-майлайтын материалдардың қасиеттері мен нормалары, және оларды сақтау тәсілдер;

қамыс жинау машиналарына;

шошақ сыпырғыштарға, байлағыштарға, грейферлік тегіштерге және мінетін базаларға техникалық қызмет көрсету ережесі;

тіркеме және аспалы қарулардың;

механизмдер мен құрылғылардың шекті мүмкін жүктемесі.

48. Күзетші

Параграф 1. Күзетші, 2-разряд

190. Жұмыстар сипаттамасы:

мотокөлік құралдарында және аттарда өрттен сақтау, малмен өңдеу үшін бөлінген қамыстың өскіндерін қарап өту;

өндірістік алаңдар мен питомниктарда гүлдерді, қамыстың өсуін қадағалау.

191. Білуге тиіс:

қамыс дайындауға арналған учаскелердің шекарасы;

мотокөлік құралдарының құрылысы;

аттарға күтім жасау ережесі;

өртке қарсы қауіпсіздік және күзету қызметін атқару ережесі;

карта мен компос бойынша бағдарлану тәсілдері.

49. Қамыстан плиталар престоуші

Параграф 1. Қамыстан плиталар престоуші, 2-разряд

192. Жұмыстар сипаттамасы:

анағұрлым жоғары білікті қамыстан тақтайларды престоушінің басшылығымен қамыстан плиталарды престоу;

қамысты кесетін станокқа тасу және кесу немесе қысқартып кесу;

берілген мөлшер бойынша престелген плиталарды кесу;

сымның, шпагаттың және плита борттарының кесілген ұштарын бітеу;

қамысты престің қабылдау құрылғысына жүктеу;

автоматты тігу механизмдерімен жабдықталмаған престерде жұмыс істеген кезде плиталарды тігу;

плиталарды тазалау, жинау және оларды қоймаға тасу;

сымның, престо шпагаттың үзілулерін жою;

прес пен механизмдердің ақауларын жоюға қатысу.

193. Білуге тиіс:

қамыстың қоғаның сапасына және плиталарға қойылатын талаптар;

кесетін станокта жұмыс істеу ережесі;

престің жұмыс қағидасы;

плиталарды кесу;

тазалау, көмкеру және жинау ережесі;

қамысты престерге жинау ережесі;

тігу механизмдерінің құрылысы.

Параграф 2. Қамыстан плиталар престоуші, 3-разряд

194. Жұмыстар сипаттамасы:

қолдық престерде қамыстан плиталар престоу;

престо шпагат пен сымды созу;

мөлшерлері бойынша қамыс пен қоғаны іріктеу;

қамыстың бумаларын шпагатпен байлау және тігу, оларды престен алу, орамға орау, байлау және тасу.

195. Білуге тиіс:

қолдық престердің құрылысы;

плиталардың өндірісіне техникалық шарттар;

қамыстың, шпагаттың сыммен плиталардың сапасына қойылатын талаптар;

ақау түрлері және оны жою тәсілдері.

Параграф 3. Қамыстан плиталар престоуші, 4-разряд

196. Жұмыстар сипаттамасы:

механикалық престерде және агрегаттарда қамыстан плиталарды престоу, жабыстыру және кесу, оларды іске қосу, тоқтату, реттеу және жөндеу;

механикалық престер мен агрегаттардың ақаулықтарын анықтау және жою.

197. Білуге тиіс:

механикалық престер мен агрегаттардың құрылысы;

механикалық агрегат жұмысының жылулық режимі;

қамыстан плиталарға мемлекеттік стандарттар.

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығының (37-шығарылым) 1-қосымшасы

Жұмысшы кәсіптерінің әліпбилік көрсеткіштері

№ р/с	Кәсіптердің атаулары	Разрядтар диапазоны	Беті
1	Автоматтандырылған ағаш транспортерінің операторы	4	33
2	Ағаш ағызудағы жүкшығыршы жұмысшы	4	42
3	Ағаш дайындайтын жабдықтарды жөндеу слесарі	5-6	16
4	Ағаш дайындайтын машинаның машинисті	7-8	25
5	Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу бақылаушысы	3-5	11
6	Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы	1-2	14
7	Ағаш жарушы	2-3	20
8	Ағаш жұмыстарын жарушы	4-5	51
9	Ағаш көмір күйдіруші	2-4	52
10	Ағаш материалдарын үюші - аударушы	2-4	28
11	Ағаш тасушы	3	19
12	Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы	3-4	48
13	Ағаш кесуші	2-4	23
14	Ағаш шабушы	6	18
15	Ағашты қатарға жинаушы	3-4	41
16	Ағашты қатарлау және тиеудегі жүкшығыршы жұмысшы	4	23
17	Ағашты судан алушы	3	42
18	Ағашты тасымалындағы жүкшығыршы жұмысшы	5-6	21
19	Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы	5-6	17
20	Ағызашы	3-4	44
21	Аңшы	3-5	3
22	Ара түзеуші	3-4	36
23	Арашы	3	37
24	Арнайы сортименттерді жонушы	4	39
25	Бұтақ кесу қондырғысының операторы	4-5	35
26	Бұталарды шабушы	3-4	30
27	Даярлаушы	2-4	20
28	Қабықтаушы	3-5	31
29	Қамыс даярлау машинасының машинисті	4-5	55
30	Қамыс даярлаушы	3	54
31	Қамыстан плиталар престоуші	2-4	57
32	Көтеруші	3-5	49

33	Күзетші	2	56
34	Қырқып кесу қондырғысының операторы	5-6	34
35	Қырқып кесуші	3-4	37
36	Манипулятордың операторы	4	26
37	Машинист-краншы	4-7	12
38	Орманшы	2-6	6
39	Парашютшы (десантшы) – өрт сөндіруші	6-7	13
40	Салдарды қалыптастырушы	2-5	47
41	Солқылдақ шыбықтарға белгі қоюшы	4	37
42	Суды ағашты сұрыптаушы	2-3	44
43	Трельдеу және тиеу жабдығының монтажигі	4-5	27
44	Трельдеу машинасының машинисті	6	26
45	Трельдеуші	3-4	39
46	Чокерлеуші	4	40
47	Шоғырлау (сұрыптау) машинасының машинисті	4-5	43
48	Шоғырлаушы	3-4	46
49	Экспорттық ағаш материалдарын тапсырушы	3	38

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығының (37-шығарылым) 2-қосымшасы

2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның бұрын қолданыста болған шығарылымы бойынша атаулары көрсетілген, осы "Ағаш дайындау өндірісінің жалпы көрсеткіштері" бөлімінде көзделген жұмысшылар кәсіптері атауларының тізбесі

№ р/с	Осы бөлімге орналастырылған жұмысшылар кәсіптерінің атауы	Разрядтар диапазоны	2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымы және бөлімдері бойынша кәсіптер атауы	Разрядтар диапазоны	БТБА шығарылым №	Бөлімнің қысқартылған атауы
1.	Аңшы	3-5	-	-	0	-
2.	Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу бақылаушысы	3-5	Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу бақылаушысы	3-5	37	Ағаш ағызу
3.	Орманшы	2-6	-	-	0	-
4.	Машинист-краншы	4-7	Машинист-краншы	4-7	37	Ағаш дайындау жұмыстары
5.	Парашютшы (десантшы)-өрт сөндіруші	6-7	Парашютшы (десантшы)-өрт сөндіруші	6-7	37	Орман авиациялық күзеті

6.	Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы	1-2	Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы	1-2	37	Ағаш дайындау жұмыстары
7.	Ағаш дайындау жабдықтарын жөндеу слесарі	5-6	Ағаш дайындау жабдықтарын жөндеу слесарі	5-6	37	Ағаш дайындау жұмыстары
8.	Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы	5-6	Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы	5-6	37	Ағаш дайындау жұмыстары

БТБА-ның қолданыстағы шығарылымы мен бөлімінде көзделген жұмысшылар кәсіптері атауларының, өзгертілген кәсіптер атаулары мен олар енгізілген шығарылым бөлімдері мен нөмірлері көрсетілген тізбесі

№ р/с	2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымы және бөлімдері бойынша кәсіптер атауы	Разрядтар диапазоны	Осы бөлімге орналастырылған жұмысшылар кәсіптерінің атауы	Разрядтар диапазоны	БТБА шығарылым №	Бөлімнің қысқартылған атауы
1.	ЕХӘҚМ 2002 жылғы 23 қарашадағы № 141-ө бұйрығы	3-5	Аңшы	3-5	141-ө	ЕХӘҚМ 2002 жылғы 23 қарашадағы № 141-ө бұйрығы
2.	Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу бақылаушысы	3-5	Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш ағызу бақылаушысы	3-5	37	Ағаш ағызу
3.	ЕХӘҚМ 2002 жылғы 23 қарашадағы № 141-ө бұйрығы	2-6	Орманшы	2-6	141-ө	ЕХӘҚМ 2002 жылғы 23 қарашадағы № 141-ө бұйрығы
4.	Машинист-краншы	4-7	Машинист-краншы	4-7	37	Ағаш дайындау жұмыстары
5.	Парашютшы (десантшы)-өрт сөндіруші	6-7	Парашютшы (десантшы)-өрт сөндіруші	6-7	37	Орман авиациялық күзеті
6.	Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы	1-2	Ағаш дайындау, ағаш ағызу, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы	1-2	37	Ағаш дайындау жұмыстары
7.	Ағаш дайындау жабдықтарын жөндеу слесарі	5-6	Ағаш дайындау жабдықтарын жөндеу слесарі	5-6	37	Ағаш дайындау жұмыстары

8.	Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы	5-6	Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы	5-6	37	Ағаш дайындау жұмыстары
----	--	-----	--	-----	----	-------------------------

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығының (37-шығарылым) 3-қосымшасы

2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның бұрын қолданыста болған шығарылымы бойынша атаулары көрсетілген, осы "Ағаш дайындау жұмыстары" бөлімінде көзделген жұмысшылар кәсіптері атауларының тізбесі

Р/с №	Осы бөлімге орналастырылған жұмысшылар кәсіптерінің атауы	Разрядтар диапазоны	2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымы және бөлімдері бойынша кәсіптер атауы	Разрядтар диапазоны	БТБА шығарылым №	Бөлімнің қысқартылған атауы
1.	Ағаш шабушы	6	Ағаш шабушы	6	37	Ағаш дайындау жұмыстары
2.	Ағаш тасушы	3	Ағаш тасушы	3	37	Ағаш дайындау жұмыстары
3.	Ағаш жарушы	2-3	Ағаш жарушы	2-3	37	Ағаш дайындау жұмыстары
4.	Даярлаушы	2-4	Даярлаушы	2-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
5.	Ағашты тасымалындағы жүкшығыршы жұмысшы	5-6	Ағашты тасымалындағы жүкшығыршы жұмысшы	5-6	37	Ағаш дайындау жұмыстары
6.	Ағашты қатарлау және тиеудегі жүкшығыршы жұмысшы	4	Ағашты қатарлау және тиеудегі жүкшығыршы жұмысшы	4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
7.	Ағаш кесуші	2-4	Ағаш кесуші	2-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
8.	Ағаш дайындау машинасының машинисі	7-8	Ағаш дайындау машинасының машинисі	7-8		Ағаш дайындау жұмыстары
9.	Трельдеу машинасының машинисі	6	Трельдеу машинасының машинисі	6	37	Ағаш дайындау жұмыстары

10	Трельдеу және тиеу жабдығының монтажнигі	4-5	Трельдеу және тиеу жабдығының монтажнигі	4-5	37	Ағаш дайындау жұмыстары
11	Ағаш материалдарын үюші-аударушы	2-4	Ағаш материалдарын үюші-аударушы	2-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
12	Бұталарды шабушы	3-4	Бұталарды шабушы	3-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
13	Қабықтаушы	3-5	Қабықтаушы	3-5	37	Ағаш дайындау жұмыстары
14	Автоматтандырылған ағаш транспортерінің операторы	4	Автоматтандырылған ағаш транспортерінің операторы	4	37	Ағаш дайындайтын жұмыстар
15	Манипулятордың операторы	4	Манипулятордың операторы	4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
16	Қырқып кесу қондырғысының операторы	5-6	Қырқып кесу қондырғысының операторы	5-6	37	Ағаш дайындау жұмыстары
17	Бұтақ кесу қондырғысының операторы	4-5	Бұтақ кесу қондырғысының операторы	4-5	37	Ағаш дайындау жұмыстары
18	Ара түзеуші	3-4	Ара түзеуші	3-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
19	Арашы	3	Арашы	3	37	Ағаш дайындау жұмыстары
20	Солқылдақ шыбықтарға белгі қоюшы	4	Солқылдақ шыбықтарға белгі қоюшы	4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
21	Қырқып кесуші	3-4	Қырқып кесуші	3-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
22	Экспорттық ағаш материалдарын тапсырушы	3	Экспорттық ағаш материалдарын тапсырушы	3	37	Ағаш және ағаш өңдеуші өнеркәсіп
23	Арнайы сортименттерді жонушы	4	Арнайы сортименттерді жонушы	4	37	Ағаш дайындайтын жұмыстар
24	Трельдеуші	3-4	Трельдеуші	3-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
25	Чокерлеуші	4	Чокерлеуші	4	37	Ағаш дайындау жұмыстары

26	Ағашты қатарға жинаушы	3-4	Ағашты қатарға жинаушы	3-4	37	Ағаш дайындау жұмыстары
----	------------------------	-----	------------------------	-----	----	-------------------------

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығының (37-шығарылым) 4-қосымшасы

2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның бұрын қолданыста болған шығарылымы бойынша атаулары көрсетілген, осы "Ағаш ағызу" бөлімінде көзделген жұмысшылар кәсіптері атауларының тізбесі

Р/с №	Осы бөлімге орналастырылған жұмысшылар кәсіптерінің атауы	Разрядтар диапазоны	2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымы және бөлімдері бойынша кәсіптер атауы	Разрядтар диапазоны	Б Т Б А шығарылымының №	Бөлімнің қысқартылған атауы
1.	Ағашты судан алушы	3	Ағашты судан алушы	3	37	Ағаш ағызу
2.	Ағаш ағызудағы жүкшығыршы жұмысшы	4	Ағаш ағызудағы жүкшығыршы жұмысшы	4	37	Ағаш ағызу
3.	Шоғырлау (сұрыптау) машинасының машинисті	4-5	Шоғырлау (сұрыптау) машинасының машинисті	4-5	37	Ағаш ағызу
4.	Суды ағашты сұрыптаушы	2-3	Суды ағашты сұрыптаушы	2-3	37	Ағаш ағызу
5.	Ағызушы	3-4	Ағызушы	3-4	37	Ағаш ағызу
6.	Шоғырлаушы	3-4	Шоғырлаушы	3-4	37	Ағаш ағызу
7.	Салдарды қалыптастырушы	2-5	Салдарды қалыптастырушы	2-5	37	Ағаш ағызу

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығының (37-шығарылым) 5-қосымшасы

2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның бұрын қолданыста болған шығарылымы бойынша атаулары көрсетілген, осы "Ағаш шырынын ағызу" бөлімінде көзделген жұмысшылар кәсіптері атауларының тізбесі

Р/с №	Осы бөлімге орналастырылған жұмысшылар кәсіптерінің атауы	Разрядтар диапазоны	2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымы және бөлімдері бойынша кәсіптер атауы	Разрядтар диапазоны	Б Т Б А шығарылымының №	Бөлімнің қысқартылған атауы

1.	Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы	3-4	Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы	3-4	37	Ағаштың шырынын ағызу
2.	Көтеруші	3-5	Көтеруші	4-5	37	Ағаштың шырынын ағызу
3.	Ағаш жұмыстарын жарушы	4-5	Ағаш жұмыстарын жарушы	4-5	37	Ағаштың шырынын ағызу
4.	Ағаш көмір күйдіруші	2-4	Ағаш көмір күйдіруші	2-4	37	Ағаштың шырынын ағызу

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығының (37-шығарылым) 6-қосымшасы

2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның бұрын қолданыста болған шығарылымы бойынша атаулары көрсетілген, осы "Қамыс даярлау және өңдеу" бөлімінде көзделген жұмысшылар кәсіптері атауларының тізбесі

Р/с №	Осы бөлімге орналастырылған жұмысшылар кәсіптерінің атауы	Разрядтар диапазоны	2002 жылы басып шығарылған БТБА-ның қолданыстағы шығарылымы және бөлімдері бойынша кәсіптер атауы	Разрядтар диапазоны	БТБА шығарылым №	Бөлімнің қысқартылған атауы
1.	Қамыс даярлаушы	3	Қамыс даярлаушы	3	37	Қамыс даярлау
2.	Қамыс даярлау машинасының машинисті	4-5	Қамыс даярлау машинасының машинисті	4-5	37	Қамыс даярлау
3.	Күзетші	2	Күзетші	2	37	Қамыс даярлау
4.	Қамыстан плиталар престоуші	2-4	Қамыстан плиталар престоуші	2-4	37	Қамыс даярлау